

TURVALLISUUSPALVELUT

KANSAINVÄLISESSÄ JALKAPALLO-OTTELUSSA

– tavoitteena turvallisuus

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kauppa- ja hallintotieteiden tiedekunta

Johtamistieteiden laitos

Turvallisuushallinnon linja

Pro gradu - tutkielma

Pekka Seppälä

Marraskuu 2006

TIIVISTELMÄ

Seppälä, Pekka. TURVALLISUUSPALVELUT KANSAINVÄLISESSÄ

JALKAPALLO-OTTELUSSA -TAVOITTEENA TURVALLISUUS. Hallintotiede,

Turvallisuushallinnon Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston johtamistieteiden

laitos, 2006. 84 sivua, 1 liite. Julkaisematon.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella poliisin turvallisuuspalveluita laajassa mielessä kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä. Tutkimuksessa poliisin turvallisuuspalveluina tarkoitetaan poliisin osallistumista, toimintaa, päätöksentekoa

– organisaatiota, eikä niinkään yksittäisiä tai konkreettisia toimintoja – taktisia tai teknisiä menetelmiä. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on verkosto- ja projektijohtaminen, jossa sivutaan asiakas- ja laatusuhdetta.

Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäminen on ottelun järjestäjän projekti, jossa eri turvallisuusalan toimijat ovat verkostoituneet yhteen tavoitteena turvallinen ja viihtyisä tapahtuma. Tapahtumaa ohjaavat kansainväliset sopimukset ja kansallinen lainsäädäntö.

Tutkimuksen empiirisenä aineistona oli tutkijan osallistuva havainnointi erään jalkapallo-ottelun järjestämisessä, haastattelututkimukset ja eri lehdistä kerättyjä alaa koskevia artikkeleita.

Tutkimuksen tuloksena saatiin selvitettyä poliisin toimintaa kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä osana verkostoitunutta turvallisuusorganisaatiota. Tutkimustuloksena saatiin arvioitua järjestelmän vahvuuksia ja heikkouksia sekä ymmärrettyä asian globaalinen kattavuus ja turvallisuuden ajankohtaisuus.

Avainsanat: verkosto- ja projektijohtaminen, poliisin turvallisuuspalvelut, kansainvälinen jalkapallo-ottelu ja yleisötilaisuus.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLLYSLUETTELO.....	3
KUVIOT.....	4
1. JOHDANTO.....	5
2. TUTKIELMAN ESITTELY.....	9
2.1 YLEISTÄ	9
2.2. TUTKIELMAN RAJAAMINEN	10
2.3 AIKAISEMMIN TUTKITTU.....	11
2.4 TUTKIMUSTEHTÄVÄN JA ASETELMAN TÄSMENTÄMINEN SEKÄ TUTKIMUKSEN RAKENNE	13
3. LEHDISTÖKATSAUS JALKAPALLO-OTTELUN TURVALLISUUSONGELMISTA.....	15
4. KESKEISTEN KÄSITTEIDEN TÄSMENTÄMINEN.....	24
4.1 YLEINEN KOKOUS JA YLEISÖTILAISUUS	24
4.2 YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALLISUUS	25
4.4 TURVALLISUUSSUUNNITELMA	26
4.5 VERKKO JA VERKOSTO.....	26
4.6 PROJEKTI.....	27
5. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	28
5.1 VERKOSTOAJATTELU JA -JOHTAMINEN.....	28
5.2 PROJEKTIJOHTAMINEN	40
5.3 ASIAKAS JA LAATU	41
6. TUTKIMUSPROSESSIN KULKU.....	43
6.1 LAADULLINEN TUTKIMUSOTE	43
6.2 HAASTATELUMENETELMÄ	45
6.3 HAVAINNOMENETELMÄ	49
6.4 TUTKIMUKSEN RELIÄABELIUS JA VALIDIUS	51
7. POLIISIN TEHTÄVÄT YLEISÖTILAISUUKSISS.....	53
7.1 YLEISTÄ	53
7.2 YLEISÖTILAISUUS JA JÄRJESTYKSENVALVONTA	55
7.3 VERKOSTOITUMISEN HAASTEET TURVALLISUUSPALVELUIDEN TUOTTAMISELLE	57
7.4 TOTEAMUS JALKAPALLO-OTTELUISTA	60
7.5 YLEISÖTILAISUUDEN JÄRJESTÄMINEN POLIISIN JOHTAMISEN NÄKÖKULMASTA	60
8. KANSAINVÄLINEN JALKAPALLO-OTTELU PROJEKTINA.....	63
9. ASiantuntijoiden Näkökulma.....	70
10. YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT.....	77
LÄHTEET.....	80
LIITTEET.....	83
LIITE 1. HAASTATELUKYSEMYKSET JA HAASTATELLUT HENKILÖT	83

KUVIOT	84
KUVIO 1. VERKKOUTUMISPROSESSIN VAIHEET (LÄHDE: RAATIKAINEN JA AHOPELTO 1994, 30).....	35
KUVIO 2. VERKKOUTUMINEN (A) JA VERKOSTUMINEN (B), (LÄHDE: RAATIKAINEN JA AHOPELTO 1994,31).....	36
KUVIO 3. PROJEKTIORGANISAATION PERUSMALLI (LÄHDE: STENLUND 1999, 18).....	40

1. JOHDANTO

Suomessa järjestetään vuosittain useita kansainvälisiä jalkapallo-otteluita, joiden turvallisuudesta vastaa kokoontumislain¹ mukaan yleisötilaisuuden järjestäjä. Useimmissa otteluissa järjestäjänä on Suomen Palloliitto ry. Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset kansainvälisten otteluiden järjestämisessä Suomessa, mitkä osaltaan luovat poliisille toimimisvelvollisuuden otteluiden järjestämisessä.

Suomessa järjestettävissä otteluissa noudatetaan kansainvälisten jalkapalloliittojen kattojärjestöjen (FIFA ja UEFA)² turvamääräyksiä ja Suomen Palloliiton turvallisuusmääräyksiä. Suomea velvoittaa *Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsopivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa*³. Näiden lisäksi Euroopan unionin neuvosto on antanut useita päätöksiä kansainvälisten jalkapallo-otteluiden järjestämisestä⁴. Kansallisessa lainsäädännössä on säädetty poliisille toimimisvelvoitteita muun muassa kokoontumislaisissa ja poliisilaisissa. Kokoontumislaisissa on säädetty poliisin tehtävistä yleisötilaisuudessa⁵. Laissa säädetään, että tarvittaessa poliisi voi antaa yleisötilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä. Poliisilaisissa on säädetty poliisin tehtävistä, joissa on velvoite

¹ Kokoontumislaki (1999), 22.4.1999/530, jota sovelletaan 2 §:n mukaan yleisiin kokouksiin ja yleisötilaisuuksiin. Lain 4 luvun 17 §:ssä säädetään, että yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa.

² FIFA on kansainvälisen jalkapalloliitto ja UEFA on Euroopan vastaavan liiton organisaatio (Federation Internationale de Football Association ja Union des Associations europeennes de Football).

³ Suomi ratifioi kyseisen sopimuksen 12.12.1986 ja siitä annettu asetus (SopS n:o 9/1987) on astunut velvoittavana Suomessa voimaan 1.3.1987. Sopimuksessa on säädetty muun muassa tavoitteista, valtiosisäisestä koordinoinnista, toimenpiteistä, kansainvälisestä yhteistyöstä, lainrikkojien tunnistamisesta ja kohtelusta ja pysyvän, toteuttamista valvovan komitean perustamisesta.

⁴ Ks. mm. Euroopan unionin neuvoston päätöslauselma 6.12.2001 (2002/C22/01): Sellaisten kansainvälisten jalkapallo-otteluiden, joissa on mukana ainakin yksi jäsenvaltio, yhteydessä esiintyvien väkivaltaisuuksien ja levottomuuksien ehkäisemisestä ja torjuntaa ja siihen liittyvää kansainvälistä poliisiyhteistyötä koskevia suosituksia sisältävästä käsikirjasta. Euroopan unionin Neuvoston päätös 25.5.2002 (2002/348/YOS): Turvallisuudesta kansainvälisten jalkapallo-ottelujen yhteydessä (mm. kansallisen jalkapalloalan tietopisteen perustamismääräys). Euroopan unionin Neuvoston päätös 17.11.2003 (2003/C281/01): Pääsyn kieltämisestä jäsenvaltioissa kentille, joissa pelataan kansainvälisiä jalkapallo-otteluita.

⁵ Kokoontumislain 4 luvun 19 §:ssä säädetään poliisin tehtävistä ja lain mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee valvoa, että järjestäjä täyttää tämän lain mukaiset velvollisuutensa sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisötilaisuudessa.

yhteistyöstä⁶. Kansainvälisten sopimusten ja kansallisen lainsäädännön perusteella poliisin toiminta kansainvälisten jalkapallo-otteluiden turvallisuusorganisaatiossa Suomessa saa näin legimititeetin – oikeutuksen ja velvollisuuden toimia.

Jalkapallo aiheuttaa kuitenkin lieveilmiöinä järjestyshäiriöitä, huliganismia ja rikoksia, jotka vaarantavat yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Pelko ja turvattomuuden tunne lisääntyvät. Jalkapallo-otteluissa poliisin tulee kyetä takaamaan turvallisuus katsojille, osallistujille (urheilijat ja toimihenkilöt) ja sivullisille, unohtamatta muita paikallisen alueen kansalaisia ja heidän turvallisuusodotuksiaan. Käytännössä jalkapallo-otteluiden järjestämiseen osallistuvat monet tahot, jotka ovat liittoutuneet eli verkostoituneet turvallisuusasioissa ottelun järjestämiseksi turvallisesti.

Lehdissä on esiintynyt toistuvasti kirjoituksia, joissa jalkapallo-ottelu tai jalkapallo urheilulajina on ylittänyt uutiskynnyksen. Uutisoinnin kohteena ovat pelaajat, erotuomarit, toimitsijat, joukkueen vastuuhenkilöt ja fanit.

Jalkapallo-ottelut aiheuttavat joissakin ihmisissä vahvan latauksen ja kansallistunteen, mikä voi väärällä tavalla tuottaa turvattomuutta. Media seuraa ympäri maailmaa hyvin tarkasti jalkapallon ympärillä tapahtuvaa käyttäytymistä, samoin kuin jalkapalloa urheiluna. Väkivalta tuo otsikot lehtiin. ”*Huligaanit iskivät, käsistä riistäytynyt jalkapallohuliganismi vaati viikonloppuna kuolonuhrin. Miten käy kesän (2006) MM-kisoissa*⁷? Kyseisestä artikkelista käy selville, että 1980-luvulla alkanut jalkapallohuliganismi on levinnyt Englannista Manner-Eurooppaan ja viime viikonloppuna (26–27.11.2005) jalkapallohuliganismia esiintyi Ruotsissa, Saksassa, Kreikassa, Kyproksella ja Italiassa. Ruotsissa vastustajan faneja heitettiin kivillä,

⁶ Poliisilaki (1995), 7.4.1995/493, jonka 1 luvun 1§:n 2 momentissa säädetään, että poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteisyyssä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa (19.1.2001/21).

⁷ IS-artikkeli, 29.11.2005, s. 2 - 3, urheilu

Saksassa fanit sopivat tappelun metsään, Kreikassa 500 fania yritti väkivalloin katsomoon, Kyproksella kuoli poliisi ja 27 loukkaantui ja Italiassa tummaihoisen pelaaja kyllästyi fanien törkeyksien huuteluun ja lähti kävelemään kesken ottelun pois kentältä. Kyseinen artikkeli tuo esiin globaalisen ongelman jalkapallourheilusta.

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen ja kiintoisa. Jalkapallo urheilulajina on levinnyt ympäri maailmaa ja monissa maissa se on suosituin urheilulaji niin harrastelija- kuin katsojamääriltäänkin. Mediasta olemme todenneet, että jalkapallo-ottelu aiheuttaa joissakin ihmisissä vahvoja tunteja ja tunteuksia. Jalkapallon ympärillä esiintyy voimakasta ei-toivottua liikehdintää, mikä ilmenee muun muassa huliganismina sen laajassa merkityksessä. Euroopan yhteisön maat ovat reagoineet tähän kielteiseen ilmiöön. Suomessa poliisi on liittoutunut jalkapallo-ottelun turvallisuuskysymyksissä monien toimijoiden kanssa. Liittoutumaa voidaan kutsua tässä yhteydessä verkostoitumiseksi, jonka tavoitteena on turvallisuus.

Ihmisillä on aina ollut ongelmia, joita on pyritty ratkaisemaan mahdollisimman tehokkain keinoin. Tutkimukseen ryhdytään usein siksi, että ongelmien ratkaiseminen ei sujukaan aivan jokapäiväisen ajattelun pohjalta. Tarvitaan uutta tietoa, joka auttaa paremmin ymmärtämään ratkaistavien ongelmien luonnetta ja löytämään keinoja selvittää ongelmia. Tämä on niin sanotun soveltavan tutkimuksen lähtökohta, jossa pyritään johonkin käytännön tavoitteisiin.⁸

Tutkielmani tavoitteena on saada iskostettua poliisihallintoon uutta kulttuuria turvallisuuskysymyksissä. Kulttuurilla tarkoitan tässä yhteydessä totuttua tapaa toimia monentahoisessa yhteistyössä muun muassa muiden turvallisuusorganisaatioiden sekä yksityisten että kansallisten ja kansainvälisten organisaatioiden kanssa.

⁸ Hirsjärvi ja kumpp. (2000), s. 21

Tutkielmani tavoitteena on myös tuottaa omalta osaltaan sellaista tietoutta, että Suomi ei saisi kyseenalaista mainetta turvattomien kansainvälisten jalkapallo-otteluiden järjestäjänä. Suomalaisessa mediassa on käsitelty useasti ja toistuvasti kansainvälisten jalkapallo-otteluiden kielteisiä ilmiöitä ja tapahtumia.

Miten poliisi toimii kansainvälisen jalkapallo-ottelun turvallisuusviranomaisena? Mitkä ovat onnistumisen edellytykset? Tässä tutkielmassa on mallinnettu poliisin toimintaa yhteistyössä muiden viranomaisten ja yksityisen turvallisuusalan kanssa. Haastattelin useita turvallisuusvastaavia henkilöitä, joiden vastaukset puhuvat puolestaan.

2. TUTKIELMAN ESITTELY

2.1 Yleistä

Tutkielman aiheena on poliisin asema (rooli) ja tehtävät yhteiskunnassa turvallisuuspalveluiden tuottajana liittyen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kansainvälisissä jalkapallo-otteluissa. Käytännössä poliisi toteuttaa nämä turvallisuuspalvelut projekti- ja verkostojohtamisen avulla - tavoitteena kaikenkattava turvallinen yleisötilaisuus.

Tutkielman lähestymistapa on hallintotieteellinen, jossa valitun teorian avulla hahmotetaan empiirisen kokemuksen ja tutkimuksen kautta lopullisia päätelmiä tutkimustuloksista. Tutkielma on kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus, jossa metodina on käytetty puolistrukturoitua haastattelumenetelmää ja osin omaa havainnointia.

Tutkielmassa poliisin turvallisuuspalveluilla tarkoitetaan laajassa mielessä poliisin osallistumista, toimintaa, päätöksentekoa – organisaatiota, eikä niinkään yksittäisiä ja konkreettisia toimintoja - taktisia tai teknisiä menetelmiä. Poliisin osallistuminen tiettyyn toimintoon, prosessiin ja päätöksentekoon tulee ymmärtää kontekstissa osana poliisin turvallisuuspalveluita. Poliisilain mukaan poliisi antaa ohjeita, määräyksiä ja käskyjä toimivaltansa rajoissa virkatehtävien suorittamiseksi. Poliisin toimintaa rajaavat erilaisissa tilanteissa monet julkisen hallinnon yleiset periaatteet kuten esimerkiksi vähimmän haitan periaate, tarkoituksenmukaisuus, lainalaisuus ja suhteellisuuden ja kohtuuden periaatteet.

Tässä tutkielmassa poliisipalvelut tarkoittavat laajassa mielessä kaikkea sitä toimintaa, jota poliisi toteuttaa julkisena viranomaisena yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toteuttamisessa yleisötilaisuudessa ja erityisesti kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa. Julkisen vallan tehtävänä on toteuttaa tiettyjä maksuttomia

peruspalveluita, joihin kuuluu yleinen järjestys ja turvallisuus. Se, miten poliisi suorittaa näitä poliisipalveluja, on tässä tutkielmassa tutkimuksen kohteena.

Tärkeimpiä virallisia säädöksiä, jotka ohjaavat yleisötilaisuuden järjestämistä ja poliisia turvallisuuspalveluiden tuottajana ovat Suomea oikeudelliset sitovat kansainväliset sopimukset, perustuslaki, poliisilaki, kokoontumislaki, järjestyslaki, laki järjestyksenvalvojista ja valtion maksuperustelaki⁹. Euroopan unionin neuvoston päätöslauselmat osaltaan velvoittavat kansallisia jäsenvaltioita järjestämään poliisin turvallisuuspalvelut päätöslauselmien mukaisesti. Poliisin tuottamien turvallisuuspalveluiden maksullisuutta pohdittiin viimeksi 2003 Sisäasiainministeriön poliisiosastolla¹⁰.

2.2. Tutkielman rajaaminen

Tutkielmassa tarkastellaan kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämistä ainoastaan Helsingissä, jossa useimmat ja tärkeimmät Suomen-ottelut järjestetään. Kansainvälisen ottelun järjestäjänä toimii yksityinen suomalainen jalkapalloseura yhdessä Suomen Palloliiton kanssa tai Suomen Palloliitto yksinään riippuen ottelusta. Ottelun järjestämistä velvoittavat samat kansalliset ja kansainväliset säännöt kaikkialla Suomessa. Ottelun järjestämisessä eri paikkakunnilla on luonnollisesti omat paikalliset erityispiirteet ja turvallisuusnäkökohdat, joita ei ole tässä tutkielmassa syytä tuoda tarkemmin esille.

Tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat ainoastaan Suomen miesten edustusjoukkueen (maajoukkue) ottelut ja miesten kansainväliset korkeimman tason

⁹ Euroopan ihmisoikeussopimus 4.5.1990/SopS 19, Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus 30.1.1976/SopS 8, Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, Poliisilaki 7.4.1995/493, Kokoontumislaki 22.4.1999/530, Järjestyslaki 27.6.2003/612, Laki järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533 ja Valtion maksuperustelaki 21.2.1992/150.

seuraottelut ja niihin liittyvät poliisin turvallisuuspalvelut Helsingissä. Tutkijana en suinkaan vähättele muiden joukkueiden tai naisten roolia ylipäättänsä suomalaisessa jalkapallourheilussa vaan tarkoituksenmukaisuussyistä on valittu tutkielman kohteeksi edellä mainitut ottelut. Näiden otteluiden järjestäminen turvallisuuspalveluineen ohjaavat myös muiden otteluiden järjestämisessä muuallakin kuin Helsingissä.

Samalla olen rajannut pois tarkemman ulkomaalaisen vertailun siitä, kuinka muualla turvallisuusviranomaiset toimivat organisatorisesti kansainvälisissä jalkapallo-otteluissa ja miten poliisi ovat mahdollisesti liittoutuneet yksityisen turvallisuusalan kanssa. Jokaisella valtiolla on oikeus päättää lainsäädäntönsä perusteella miten valtio toteuttaa turvallisuuspalveluita kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa, joten vertaileva tutkimus näiltä osin ei ole tässä yhteydessä mielekäästä ja tarkoituksenmukaista. Erovaihtoja on havaittavissa pohjoismaissa eri valtioiden välillä.

2.3 Aikaisemmin tutkittu

Suomessa ei ole juuri tutkittu aikaisemmin otsikon alla olevaa aihetta. Urheilun fanikulttuurista, poliisin toiminnasta ja palveluista on tehty useita tutkimuksia¹¹.

Poliisin turvallisuuspalveluita ei ole tutkittu Suomessa osana verkostoitunutta turvallisuusorganisaatiota. Tohtorit Stott ja Adang tekivät luultavasti yhden laajimmista ja systemaattisimmista tutkimuksista yleisestä järjestyksestä ja

¹⁰ Sisäasiainministeriön poliisiosasto perusti 18.2.2003 poliisin maksupoliitikatyöryhmän, joka jätti 2003 loppuraporttinsa poliisin ylijohtajalle. Loppuraportti ei antanut aihetta muuttaa poliisin turvallisuuspalveluita maksulliseksi esimerkiksi kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa.

¹¹ Suomen T-RV raportti Euroopan neuvostolle 31.5.2005, s. 16, teoksissa Fanin suosikkijoukkueeseen ja suosikkipeleihin samaistuminen (Petri Godenhjelm, 1998), You`ll never walk alone (elektroninen aineisto): Tutkimus suomalaisista Everton-faneista (verkko-osoite: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/1614.pdf>, Harri Heinonen, v. 1999), Ohranjyvä silmässä – suomalaiset urheiluyhteisöt ja alkoholi (Harri Heinonen ja Petri Godenhjelm, v. 2000), Hakkapeliitat Anfieldillä: Tapaustutkimus suomalaisista jalkapallofaneista MM-karsintaottelussa Englanti-Suomi Anfieldillä Liverpoolissa 24.3.2001 (Harri Heinonen ja Petri Godenhjelm, v. 2001), Kulttuurikirja: Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä (toim. Urpo Kovalainen ja Tuija Saresma, v. 2003), Yleisötilaisuuksien tiedustelu ja riskianalyysi. Kehittämistehtävä. Alipäälylystön johtamistaidon kurssi. (Jyrki Mönttinen, v. 2003), Pelit ja kentät: Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta (toim. Kalervo Ilmanen, v. 2004).

turvallisuudesta liittyen poliisitoimintaan kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa¹². Tutkimus tehtiin osana kansainvälistä poliisiyhteistyötutkimusta. Tutkimustuloksina julkaistiin, että poliisin matala, ystävällismielinen poliisitoiminta ehkäisee paremmin konflikteja kuin poliisin perinteinen tiukka toimintamalli. Korkean riskitason otteluissa konfliktien määrä väheni jopa alle normaalin riskitason otteluiden poliisin matalan profiilin taktiikalla. Esimerkiksi jalkapallon Euroopan mestaruuskilpailussa Espanjassa 2004 tehtiin havaintoja poliisin matalasta taktiikasta siten, että paikalla olleet väkivaltaiset kannattajat samaistuivat kansainväliseen kisailmapiiriin perinteisen maajoukkueen kannattamisen sijasta. Samaistuminen lievensi ja ehkäisi konfliktien syntyä. Samaistuneet kannattajat pyrkivät aktiivisesti itse pitämään järjestystä yllä omien kannattajien joukossa.

Aikaisemmin on tehty useita lainopillisia tutkimuksia, joissa on tutkittu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden problematiikkaa suhteessa ihmisoikeuksiin ja – perusoikeuksiin. Juhani Vuorisalo ja Jouko Sarviharju ovat tehneet Pro gradu – työn Tampereen yliopiston Julkisoikeudellisessa laitoksessa 3/2001 aiheena ”Kokoontumislainsäädännön uudistus – näkökulmia kokoontumisvapauden rajoittamisesta ja toimivaltakysymyksistä”. Heidän tutkimuksensa kohteena oli perusoikeutena turvattu kokoontumisvapaus ja siihen liittyvä lainsäädäntöuudistus. Heidän mukaansa voimassa olevalle oikeudelle voidaan asettaa useita vaatimuksia. Ensimmäinen on muodollinen oikeus, toinen keskeinen vaatimus voimassaololle on oikeuden tosiasiallinen voimassaolo, jossa keskeisenä tekijänä on tehokkuus, jolloin normia noudatetaan tosiasiallisesti. Kolmantena voimassaolon kriteerinä on arvoperustainen voimassaolo. Vuorisalo ja Sarviharju tutkivat ongelmaa kahden pääteeman avulla. Kohteena oli ollut perus- ja ihmisoikeutena turvatun kokoontumisvapauden rajoittamiseen liittyvät edellytykset, ja toiseksi tutkimuksen

¹² Stott ja Adang (2003), lainaus, Internet 26.9.2006, Tutkimus: Policing Football Matches with an International Dimension in the European Union: understanding and managing risk.

kohteena oli ollut toimivaltasäännökset, joiden perusteella kokoontumisvapautta rajoitetaan.

2.4 Tutkimustehtävän ja asetelman täsmentäminen sekä tutkimuksen rakenne

Tutkimustehtävänä on tarkastella, että toteutuuko verkostojohdamisen teorit poliisin tehtävissä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suhteen yleisötilaisuuksissa ja miten ne toteutuvat, jos toteutuvat? Jos teorit eivät toteudu, niin miksi eivät toteudu? Miten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden johtaminen ja koordinointi on taattu yleisötilaisuuksissa? Mitä verkostojohdamisen muotoja ja elementtejä on silloin käytetty? Aiheuttaako uusi julkinen hallinto ja sen johtaminen käytännön ongelmaratkaisuissa uudenlaisen toimimismallin ja millaisen, jos aiheuttaa? Millaisia etuja verkostojohdaminen ja siihen liittyvä kumppanuus tuovat poliisille? Toteutuuko verkostojohdamisessa ja kumppanuudessa lähipoliisitoiminnan ideologiset peruselementit? Onko verkostojohdamisen malli muuttuvassa julkisessa hallinnossa ja sen johtamisessa avain poliisin voimavarapulaan? Miten käy vastuun: Kuka sen ottaa ja millä perusteilla?

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää otsikossa mainittua aiheita ja saada teoreettisen viitekehyksen ja empiiristen kokemustietojen kautta myöhemmin palvelevia tutkimustuloksia. Empiiristä tietoutta ja sen julkitulemista olen tutkinut haastatteluilla ja osallistumalla ulkopuolisena havainnoitsijana vuonna 2000 pelatun Suomi-Englanti jalkapallo-ottelun järjestämiseen liittyviin turvallisuuspalavereihin. Seurasin ottelun aikana turvallisuusorganisaation johtotyöskentelyä Helsingin Olympia-stadionilla sinne perustetussa johtokeskuksessa.

Saadut tutkimushavainnot ja niiden pohjalta tehdyt päätelmät antavat uusia mahdollisuuksia uusille tutkimuskohteille, jolloin vanha tieto jalostuu tai muuttuu

toiseksi. Turvallisuudesta ei voi tinkiä, joten kaikki asiaan vaikuttava tieto on merkityksellistä.

Tutkielman 1. luku on johdantoa. 2. luku on tutkielman esittelyä, mikä on jaoteltu yleiseen osaan, tutkielman rajaamiseen, aikaisemmin tutkittuun ja tutkimustehtävän ja – asetelman täsmentämiseen sekä tutkimuksen rakenteeseen. 3. luku on lehdistökatsaus jalkapallo-ottelun turvallisuusongelmista. 4. luku on keskeisten käsitteiden täsmentämistä: yleinen kokous ja yleisötilaisuus, yleinen järjestys ja turvallisuus, turvallisuussuunnitelma, verkko ja verkosto sekä projekti. 5. luvussa esitellään tutkielman teoreettinen viitekehys: verkostoajattelu ja -johtaminen, projektijohtaminen sekä asiakasta ja laatua. 6 luku käsittelee tutkimusprosessin kulkua, mikä on jaoteltu laadulliseen tutkimusotteeseen, haastattelumenetelmään, havaintomenetelmään ja tutkimuksen reliaabeliuteen ja validiuteen. 7. luku on poliisin tehtävistä yleisötilaisuuksissa, mikä on jaoteltu yleiseen osaan, yleisötilaisuuteen ja järjestyksenvalvontaan, verkostoitumisen haasteet turvallisuuspalveluiden tuottamiselle, toteamukseen jalkapallo-otteluista ja yleisötilaisuuden järjestämiseen poliisin johtamisen näkökulmasta. 8. luku käsittelee kansainvälistä jalkapallo-ottelua projektina. 9. luku on asiantuntijahaastatteluiden tuloksista. 10. luku on yhteenvetoa ja loppupäätelmiä.

3. LEHDISTÖKATSAUS JALKAPALLO-OTTELUN TURVALLISUUSONGELMISTA

Keräsin muutamista lehdistä vuosina 2004 - 2006 satunnaisesti lehtiartikkeleita tutkielmaa tehdessäni. Artikkeleissa kuvataan erilaisia tapahtumia ja tilanteita jalkapallo-otteluiden ympärillä. Otoksia on Suomesta, Ruotsista, muualta Euroopasta, Etelä-Amerikasta ja Aasiasta. Näistä artikkeleista voidaan todeta, että jalkapallo-ottelut ovat ongelmallisia turvallisuuden näkökulmasta. Ongelmat ovat globaalisia ja koskevat kaikkia kansakuntia, joissa pelataan kansallisia ja kansainvälisiä jalkapallo-otteluita. Suomen turvallisuustilanne on hyvä jalkapallo-otteluissa. Kansainväliset sopimukset ja säädökset turvallisuusasioissa velvoittavat kaikkia jäsenvaltioita hallinnoimaan ongelmia asiallisesti ja tehokkaasti. Turvallisuustilanne voi aktualisoitua vakavammin Suomessa, kunhan suomalainen jalkapallo nousee lajin huipulle. Artikkeleista on nähtävissä, että erityisesti kansainvälinen jalkapallo-ottelu tuottaa ongelmia kaikkialla maailmassa.

Ilta-Sanomien artikkelista *"Espoon pommi olikin kiinalainen juttu"* käy selville, että kentälle heitetty paukkupommi sai pelaajat pakenemaan pukukoppiin lauantaina liigaottelussa Espoossa". Siis jääkiekko-ottelussa? Mitä ihmettä? Paikalla ollut otteluvalvoja Karl-Gustav Kaisla kommentoi lehdessä *"olen seurannut jääkiekko-otteluita yli 40 vuotta, mutta koskaan ennen en ole nähnyt minkäänlaisen pommin lentävän ja räjähtävän kiekkokaukalossa"*. Peliin oli valmistauduttu, paikalla oli kuusi järjestysmiestä ja poliisipartio.¹³

Kyseinen artikkeli kuvaa erittäin hyvin suomalaista urheilukulttuuria, jos artikkelia verrataan esimerkiksi jalkapallo-otteluun. Jääkiekkokaukalossa ei ole moista nähty ja

¹³ IS-artikkeli, 31.10.2005, urheilu, s. 5

otteluun oli kuitenkin valmistauduttu asettamalla paikalle kahdeksan henkilöä vastaamaan turvallisuudesta. Tilanne on samankaltainen esimerkiksi Helsingissä järjestetyissä jääkiekko-otteluissa. Paikalla on tavallisesti yksi poliisipartio ja pieni määrä järjestyksenvalvoja.

Samantasoisessa jalkapallo-ottelussa olisi Helsingissä järjestysmiehiä useita kymmeniä ja vähintään yksi poliisipartio. Jalkapallo-ottelun järjestämisestä tehdään aina riskianalyysi, jonka perusteella lasketaan mahdollisesti tarvittava järjestysmiesten määrä. Tavanomaisesti lasketaan, että yksi järjestyksenvalvoja/100 katsojaa. Ottelut on luokiteltu kolmeen eri riskiluokkaan, joiden perusteella lasketaan järjestyksenvalvojen määrä. Saatu määrä on viitteellinen ja suuntaa antava voimavarojen tarpeesta valvonnalle.¹⁴

Seuraavaa artikkeli kuvaa muun muassa jalkapallon tunnelmaa jalkapallon EM-kisoista 2004. Artikkelissa ”*Jalkapallojuhlaa Lissabonissa aamusta alkaen*” kirjoitetaan jalkapallon EM-kilpailuista Portugalista. Kisatapahtuma käsittää puolivälierät, välierät ja loppuottelun noin kahden viikon ajalla. Tapahtumassa on monenkirjavaa oheistoimintaa: on useita toriesiintyjä; laulajia ja tanssijoita, bändejä oli monenlaisia; bigbändeistä kansanmusiikki- ja popyhtyeisiin. Ohjelma kuvasi osaltaan sitä henkeä, joka kisojen ajan on vallinnut eri maitten kannattajien välillä. Huliganismia ei esiintynyt lainkaan, ystävällisyyttä veljeyttä ja ystävyyttä yli rajojen sitäkin enemmän. Ottelutapahtumat olivat sujuneet ilman väkivaltaa. Pääasiassa englantilaisten aiheuttamia kapakkatappeluita oli tosin sattunut muutamia. Englantilaisia kannattajia oli turnauksen aikana paikalla noin 30 000 – 50 000.¹⁵

Tiede-lehden toimittaja Jarmo Forssell siteeraa eräässä artikkelissaan Jouko Kokkosta, joka valmistele Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaa urheilun ja

¹⁴ Muurin ja Karjalaisen haastattelut (2005)

¹⁵ HS-artikkeli, 1.7.2004, s. B 7

nationalismin suhteesta. Tässä artikkelissa ilmenee muun muassa, että aika muuttaa suosikkilajeja kansallisesti. Yksilölajit Suomessa vaihtuvat joukkuelajeihin, kuten jääkiekkoon ja jalkapalloon edellytyksenä, että Suomi pääsee arvokisoihin jalkapallossa. Joukkuelajissa tulevat esiin nykyajan työelämän roolitukset – tiimityön. Työelämässä tiimityön arvostus on lisääntynyt yksin puurtamisen kustannuksella. Jos menestystä ei tule kansalliset odotukset siirtyvät lajiin, jossa sitä tulee.¹⁶ Voitaissiinko tällä selittää sitä, miksi esimerkiksi Englannissa seuraottelut ovat tärkeämpiä kannatuskohteita kuin maajoukkueen ottelut. Englantilaiset seurajoukkueet ovat menestyneet kansainvälisesti, mutta maan maajoukkue ei ole saavuttanut menestystä moniin vuosikymmeniin. Toisaalta seuraotteluita on tiuhaan ja tasaisesti. Paikallisen alueen väestön on helppo samaistua alueen joukkueen kannattajaksi. Suomen maajoukkue eivätkä seurajoukkueet ole menestyneet kansainvälisesti. Siksi Suomessa kannatusjoukot ovat määrältään hyvin pieniä, ja kannatusta saavat tasapuolisesti niin seurajoukkueet kuin maajoukkuekin.

Apu-lehden toimittaja Pasi Ryttingin artikkelissa ”*Ei turhaa tavaraa stadionille. Yleisurheilun MM-kisat*” käy selville, että Helsingin MM-kisojen (2005) turvallisuusjohtaja Simo Siira lausuu kisojen turvallisuussuunnitelman pohjalta, joka on aineistoltaan mapillisen paksuinen. ”*Meillä on Suomessa ehkä maailman paras lainsäädäntö, joka mahdollistaa sujuvan yhteistyön eri viranomaisten ja kisajärjestäjien kesken*”. Samassa artikkelissa Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkö Jari Liukun vahvistuksesta käy selville, että poliisilla on ollut mainitun yleisötilaisuuden järjestämisessä tietojen vaihtoa Europolin, Interpolin, tiedustelupalveluiden ja kahdenvälisten kontaktien välillä turvallisuusriskien kartoittamisessa.¹⁷

¹⁶ Tiede-lehti, nro 5/2005, artikkeli, s. 14 - 15

¹⁷ Apu-lehti, nro 31/2005, 5.8.2005, artikkeli, s. 14

Ilta-Sanomissa oli artikkeli otsikolla ”*Jalkapallofani tapettiin pelin jälkeen*”. Jalkapallofani puukotettiin Kolumbiassa pääsarjaottelun jälkeen. Tekijä oli toisen joukkueen kannattaja. Artikkelin toisessa kappaleessa todettiin, että 16-vuotias kannattaja loukkaantui vakavasti puukotuksessa toisessa jalkapallo-ottelussa Kolumbiassa. Kolmannessa kappaleessa todettiin, että kolme kuukautta sitten erään joukkueen kannattaja sai surmansa kahden kannattajajoukon välien selvittelyssä, jossa loukkaantui 24 ihmistä.¹⁸

Ilta-Sanomissa oli artikkeli ”*Futisfanit tappelivat verissä päin. Joukkotappelun päätteeksi lahtelaiskannattajien bussikuski kärysi ratista*”. Artikkelin mukaan FC Lahden kannattajat riehuivat Helsingissä HJK-Lahti-ottelun jälkeen. Ottelun väliajalla lahtelaiskannattajat ja Veikkausliigassa aikaisemmin pelanneen Jokerit-joukkueen fanit suunnittelivat joukkotappelua.¹⁹

Noin 30 – 40 fania tappeli ottelun jälkeen kisapaikan läheisyydessä aseinaan nyrkit ja tuopit. Muutama joutui myöhemmin paikkauttamaan itseään sairaalassa. Kotimatkan aikana lahtelaiskannattajien bussi pysäytettiin, ja kuljettajaa epäillään rattijuopumuksesta.²⁰

Myöhemmin joukkueiden internet-sivuilla yksi kirjoittaja oli ihmetellyt, miksi tappelu oli täytynyt ajoittaa jalkapallo-ottelun yhteyteen, kun niillä ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa. Kukaan ei ollut kyseenalaistanut kannattajien käyttäytymistä.²¹

Lehti siteeraa lahtelaiskannattajia pahamaineiseksi rähinäporukaksi, joka on aiheuttanut vuosien aikana laajaa huomiota muun muassa toukokuussa 2005

¹⁸ IS-artikkeli, 23.8.2005, s. 6, urheilu

¹⁹ IS-artikkeli, 12.7.2005, s. 14

²⁰ em. artikkeli

²¹ em. artikkeli

Ahvenanmaalla asiattomalla käyttäytymisellä, 2001 tappelulla Helsingissä HJK:n Forza-nimellä tunnetun kannattajajoukon kanssa ja aiheuttamalla mellakan Mikkelissä sytyttelemällä kiellettyjä soihtuja vieraskatsomossa.²²

Ilta-Sanomien artikkelissa ”*Juventus tukee Liverpoolia, Uefa empii*” kirjoitetaan, että Juventuksen ja Liverpoolin välit tulehtuivat, kun 39 kannattajaa menehtyi 20 vuoden takaisessa Euroopan cupin finaalissa. Suurin osa kuolleista oli italialaisia. Kun seurat ottivat yhteen tämän kauden puolivälissä, Juve-fanit käänsivät Liverpoolin kotikentällä selkensä, kun englantilaiset tekivät ennen ottelua ystävyiden eleen.²³

Ilta-Sanomien artikkeli ”*Inter vaatii fanilta korvausta*”. Artikkelin mukaan AC Milanin ja Interin tiistaisen Mestarien liigan ottelun jälkipyykki on poikimassa mielenkiintoisen ennakkotapauksen: Interin kannattaja voi joutua hulinoinnin maksumieheksi. Artikkelista käy selville, että ottelu keskeytettiin ja Uefan kurinpitoelin antoi asiasta tuomionsa. Määrätyn 250 000 dollarin sakon lisäksi Inter joutuu pelaamaan neljä euro-cupien otteluaan tyhjille katsomoille. Mikäli järjestyshäiriöt jatkuvat, niin Inter saa kahden ottelun lisärangaistuksen.²⁴

Seura hakee pidätetyltä fanilta korvauksia. Yleisen syyttäjän mukaan seura lähettää näin asiasta signaalin, että joukkue haluaa tehdä selvän eron itsensä ja faniensa temppujen välille.²⁵

Ilta-Sanomien artikkelista ”*Tukholman AIK sai kovat rapsut*” käy selville, että Ruotsin jalkapalloliiton kilpailuvaliokunta oli jakanut kolmelle eri Allsvenskan-seuralle (vastaa suomalaista veikkausliigaa; ylin taso) rangaistuksia. AIK:lle ja Hammarbyn joukkueelle siitä, että kun niiden kannattajat olivat yrittäneet tunkeutua

²² em. artikkeli

²³ IS-artikkeli, 2.6.2005, s. 5, urheilu

²⁴ IS-artikkeli, 16.4.2005, s. 5, urheilu

²⁵ em. artikkeli

kentälle ottelun aikana. Tukholmalainen Djurgården-seura oli saanut rangaistuksen, kun sen kannattajat olivat häiriköineet IFK-Norrköpingiä vastaan cup-ottelussa.²⁶

Helsingin Sanomien artikkelista ”*Brittifanit rähisivät kotimaassaan*” käy selville, että fanit olivat riehuneet kotimaassaan, kun maan edustusjoukkue oli hävinnyt EM-kisojen (2004) karsintaottelun Ranskalle. Mellakoitsijat olivat rikkoneet kauppojen ikkunoita, käännelleet autoja ympäri ja rähinöinneet poliisien kanssa. Poliisi oli pidättänyt yli 60 ihmistä.²⁷

Helsingin Sanomien artikkelista ”*Englantilaisille surunauha puolivälierään*” käy selville, että englantilaiset olivat pyytäneet saada lupaa pitää surunauhoja ottelussaan Portugalia vastaan, koska sen kannattaja oli puukotettu Kroatia-Englanti-ottelun jälkeen. Englantilaisten harjoittelupaikan ulkopuolella liput oli laskettu puolitankoon (EM-kisat 2004).²⁸

Artikkelista ”*Poliisi keskittyy rentoon puolustuspeliin. Elä ja anna toisten elää, kuuluu Lissabonin poliisin periaate jalkapallon EM-kisoissa (2004)*” käy selville, että poliiseille on tehty 100-sivuinen, nelikielinen taskuopas eri maiden kannattajien käsittelyyn. Taskukirja pitää sisällään erilaisia tärkeimpiä neuvoja ja komentoja kannattajien varalle neljällä eri kielellä, kuten esimerkiksi ”voinko nähdä passinne, sairaala on tuolla ja olette pidätettyjä”.²⁹

Iltalehden artikkelista ”*Terroristit aikoivat iskeä jalkapallokisoissa*” käy selville, että terroristit aikoivat iskeä Portugalissa EM-jalkapallo-otteluissa. Epäillyt pidätettiin päivää ennen avausottelua. Terroristien kohteena olisivat olleet maan pääministeri ja muut paikalla olleet kansainväliset merkkihenkilöt.³⁰

²⁶ IS-artikkeli, 23.10.2004, s. 3, urheilu

²⁷ HS-artikkeli, 15.6.2004, Lontoo

²⁸ HS-artikkeli, 24.6.2004, s. B 6, Lissabon

²⁹ IS-artikkeli, 16.6.2004, s. 6, urheilu

³⁰ IL-artikkeli, 16.11.2004, s. 21

Ilta-Sanomien artikkelista ”*Änglarna jätti rikosilmoituksen Ruotsin cupin jälkimainingeista*” käy selville, että muun muassa ruotsalaisen jalkapalloseuran kannattajayhdistys oli tehnyt poliisille rikosilmoituksen, kun sen kannattajat olivat joutuneet erään ottelun yhteydessä järjestysmiesten toimenpiteiden kohteeksi. Ottelun aikana 30 järjestysmiestä oli tunkeutunut katsomoon pampuin ja palosammuttimilla varustettuina. Katsomossa oli syntynyt kaaos.³¹

Ilta-Sanomien artikkelista ”*Futisstadionilta löytyi 8 kiloa räjähteitä*” käy selville, että Saksan poliisi oli löytänyt vuorokautta ennen ottelun alkamista stadionin vieraskatsomosta piilotettuna olleen räjähdysainepakkauksen. Pakkauksessa oli ollut muun muassa sytytyslanka ja myrkyllisiä kemikaaleja. Stadion oli vaarassa muuttua kauhujen stadioniksi.³²

Ilta-Sanomien artikkelista ”*70 000 katsojaa vaarassa Madridin stadionilla. Pommiuhka*” käy selville, että Espanjan liigan ottelun aikana vastaanotettiin pommiuhkaus, joka kohdistui ottelupaikan stadioniin. Pommin piti räjähtää hieman ennen ottelun päättymistä. Ottelun erotuomari keskeytti ottelun ja komensi pelaajat pukuhuoneeseen. Poliisit ja järjestysmiehet saivat kiitosta erinomaisesta toiminnasta stadionin tyhjentämisestä, joka suoritettiin uskomattoman nopeasti. Artikkelista käy selville, että pari vuotta aikaisemmin (17.5.2002) samaisen stadionin läheisyydessä räjäytettiin pommi hieman ennen ottelun alkua ja 17 ihmistä loukkaantui.³³

Ilta-Sanomien artikkelista ”*Raketit räjähtivät katsomossa, 16 loukkaantui Nigaracuassa*” käy selville, että kahden kilon ilotulituslaatikko oli räjähtänyt

³¹ IS-artikkeli, 13.4.2004

³² IS-artikkeli, 8.11.2004

³³ IS-artikkeli, 13.12.2004, urheilu, s. 1

kotikatsomossa, kun kannattajat olivat alkaneet juhlimaan joukkueensa mestaruutta. Laatikon kantaja oli menettänyt molemmat kätensä.³⁴

Helsingin sanomien artikkelissa kirjoitetaan ”*Chilessä erotuomarit joutuvat usein koville. Toivotonta tehtävää hoitavat tuomarit poliisin suojeluksessa*”. Artikkelista käy selville, että mellakkapoliisit saavat usein suojella tuomareita pillastuneen yleisön tai pelaajan hyökkäyksiltä.³⁵ Saman lehden toisessa artikkelissa todetaan, että ”*erotuomaristo pullosateessa 20 minuuttia*”. Pohjois-Korea oli hävinnyt kolmannen peräkkäisen jalkapallon MM-karsintaottelun, jonka seurauksena 60 000 hengen kotiyleisö oli pommittanut pulloin, kivin ja tuolein erotuomaristoa ennen kuin tuomaristo pääsi pukusuojaan turvaan. Samassa artikkelissa todettiin vielä, että iranilainen vastustajajoukkue pääsi kahden tunnin odotuksen jälkeen mellakkapoliisien suojassa linja-autolla kotimatalle.³⁶

Helsingin Sanomien artikkelista ”*Pois ruudusta*” käy selville, että Britannian rehtorien yhdistyksen pääsihteeri on vaatinut televisioyhtiötä lopettamaan jalkapallo-otteluiden lähettämisen ennen iltayhdeksää, joka Britanniassa on rajana väkivaltaa, kiroilua ja seksiä sisältävien ohjelmien näyttämiseksi. Nuorten idoleinaan pitämien jalkapalloilijoiden huono käytös kentällä saa koululaiset kiroilemaan, huijaamaan ja uhmaamaan auktoriteetteja. Artikkelista käy selville, että pelaajat käyvät käsiksi tuomareihin ja kiroilevat heille.³⁷

Kyseiset artikkelit ja niistä kertovat tapahtumat ja tilanteet on otettu tosissaan Euroopan unionissa. Euroopan unioni on antanut useita päätöslauselmia tai suosituksia jäsenvaltioilleen jalkapalloväkivallan poistamiseksi. Esimerkiksi Saksassa järjestetyissä jalkapallon MM-kilpailuissa 2006 ei uutisoitu juurikaan

³⁴ IS-artikkeli, 27.4.2004

³⁵ HS-artikkeli, 8.3.2005, s. B 10

³⁶ HS-artikkeli, 8.3.2005

³⁷ IL-artikkeli, 7.3.2005, s. 14

väkivaltatapauksia. On kerrottu, että näissä kilpailuissa tapahtumia (urheilu) oli enemmän stadioneilla kuin kaduilla. Olisiko historian lehti kääntynyt? Jotain merkittävää on kuitenkin saavutettu.

4. KESKEISTEN KÄSITTEIDEN TÄSMENTÄMINEN

4.1 Yleinen kokous ja yleisötilaisuus

Tässä yhteydessä on tarpeen selventää yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden määritelmää, vaikka tutkielmassa tulen jättämään siihen liittyvän problematiikan tutkimatta. Kokoontumislain mukaan yleisellä kokouksella tarkoitetaan mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten.

Yleisötilaisuudella tarkoitetaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen kokoontumislain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä.³⁸ Kokoontumislain mukaisen yleisötilaisuuden tai yleisen kokouksen toimeenpanopaikka on yleinen paikka.

Rajanveto yleisötilaisuuden järjestämisen ja pelkän elinkeino- tai muun ammattitoiminnan välillä saattaa olla epäselvää³⁹. Elinkeinoon harjoittaminen kaupallisessa mielessä ei kuulu kokoontumisvapauden piiriin. Harrastustoiminta sen sijaan kuuluu kokoontumislain piiriin. Rajanveto on pulmallista. Tämä näkyy esimerkiksi tarkastettaessa kirpputoritoimintaa, joka sisältää aineksia niin elinkeinoelämästä kuin harrastustoiminnastakin. Tällöin päätöksenteon perusteeksi

³⁸ Kokoontumislaki (1999), 2 §, soveltamisala

³⁹ Sarviharju ja Vuorisalo (2001), s. 44, teoksessa Pohjolainen ja Majuri: Kokoontumisvapaus, s. 120

otetaan huomioon tilaisuuden luonne ja tarkoitus yleisötilaisuuksille asetettujen kriteerien mukaisesti.⁴⁰

4.2 Yleinen järjestys ja turvallisuus

Yleinen järjestys ja turvallisuus vaatii käsitteenä tarkastelua. Poliisilain mukaan yksi poliisin tehtävistä on taata yleinen järjestys ja turvallisuus yhteiskunnassa. Toisaalta muuallakin lainsäädännössä on jouduttu ottamaan huomioon kyseinen käsitepari poliisin toimivaltakysymyksissä. Aiheesta on kirjoitettu huomattavasti oikeustieteellisiä tutkimuksia. Tässä tutkielmassani poliisipalvelut, poliisin asema (rooli) ja tehtävät kytkeytyvät käsitepariin yleinen järjestys ja turvallisuus niin voimakkaasti, että on syytä selventää asiaa määritelmän avulla.

Uudessa järjestyslaissakin⁴¹ ja sen perusteluissa on otettu kantaa käsitepariin yleinen järjestys ja turvallisuus, joka voi olla yhdessä tai erikseen vallitsevan tilanteen ja teon mukaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että on tilanteita, joissa epäillään rikotun ainoastaan yleistä järjestystä tai vaarannetun yksityistä/yleistä turvallisuutta. Toisenlaisessa tilanteessa voidaan epäillä rikotun sekä yleistä järjestystä sekä vaarannetun yksityistä/yleistä turvallisuutta yhtäaikaisesti tai samalla teolla.

Yleinen järjestys on normaalin tilan säilyttämistä lähinnä yleisillä paikoilla. Normaali tila vaihtelee ajan paikan mukana. Paikan ja tapahtuman luonne tulisi soveltua siellä tapahtuvaan olotilaan. Turvallisuudella tarkoitetaan sellaista olotilaa, jossa ihmiset voivat rauhassa, pelkäämättä ja toisten estämättä käyttää heille kuuluvia perusoikeuksia oleskella ja liikkua yleisillä paikoilla. Turvallisuus liittyy yksityiseen turvallisuuteen: henkilökohtaiseen koskemattomuuden suojaan, omaisuuteen ja muihin perusoikeuksilla suojattuihin oikeushyviin kohdistuvia loukkauksia vastaan.

⁴⁰ Sarviharju ja Vuorisalo (2001), s. 44

⁴¹ Järjestyslaki 27.6.2003/612, ks. sisäasianministeriön poliisiosaston julkaisu (2003), Järjestyslaki, s. 6 - 8

Yleinen järjestys ja turvallisuus on joustava käsitepari, joka ei ole täsmällisesti määriteltävissä. Lain noudattamista valvojan on yksittäistapauksessa harkittava, vaarantaako jokin teko yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tässä harkinnassa tulee ottaa huomioon yhteiskunnan yleiset käsitykset. Valvojan omien käsitysten pitää vastata näitä yleisiä käsityksiä.⁴²

Poliisilain mukaan poliisin tulee ensisijaisesti neuvoilla, ohjeilla ja määräyksillä toteuttaa poliisia roolia ja siihen kuuluvia tehtäviä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi⁴³.

4.4 Turvallisuussuunnitelma

Turvallisuussuunnitelmalla tarkoitetaan asiakirjaa, joka syntyy turvallisuussuunnittelun tuloksena. Siinä kirjataan osapuolten yhteiset tavoitteet ja tehtävät turvallisuuden saavuttamiseksi. *Turvallisuussuunnittelu* on valmistusprosessi, jonka tuloksena turvallisuussuunnitelma syntyy. Turvallisuussuunnittelu on jatkuva prosessi, jota toteutetaan jatkuvasti ja päivitetään sovituin määräajoin tai tarpeen mukaan Turvallisuussuunnitelman tavoitteena on toimiva ja jatkuva vaikuttava sidosryhmäyhteistyö. *Sidostyöryhmäyhteistyö* on turvallisuussuunnitelman tuloksena syntyvää tekemistä.⁴⁴

4.5 Verkko ja verkosto

Verkkoutumisprosessimallin mukaan käsitteet verkko ja verkosto on hyvä erottaa toisistaan. Verkko-käsitteellä kuvataan samanasteista tai samantyyppistä tekijöistä koostuvaa kokonaisuutta, esimerkiksi toimijoiden verkko (esim. yritysverkko),

⁴² Sisäasianministeriön poliisiosaston julkaisu (2003), Järjestyslaki, s. 6 – 8

⁴³ Poliisilaki (1995), 7.4.1995/493, 1 luku 2 §, 3 momentti.

⁴⁴ Sisäasianministeriön poliisiosaston julkaisu (2003), nro 14, s. 9

toimintojen verkko (esim. tuotantoketju) ja voimavarojen verkko (esim. alihankintaverkko). Verkosto-käsitteellä kuvataan eriasteisista tai erityyppisistä keskenään risteävistä verkoista koostuvaa kokonaisuutta. Verkosto muodostuu siis useista verkoista. Verkoilla ja verkostoilla pyritään kuvaamaan yhteyksiä, vuorovaikutuksia ja sidoksia.⁴⁵

4.6 Projekti

Projekti on mikä tahansa kokonaisuutena ohjattu, kertaluonteinen ja tavoitteellinen työsuoritus. Määritelmässä *kokonaisuutena ohjattu* tarkoittaa sitä, että työn ehdot ovat määriteltä ennaltalaaditussa työsuunnitelmassa, projektisuunnitelmassa, ja ohjaus perustuu sen käyttöön toteutumisen arvioinnissa. Projektisuunnitelmassa määritellään myös tavoitteet ja tulosvaatimukset, joiden saavuttamiseen työn kuluessa pyritään. Yleisen määritelmän mukaan projektin ohjauksella tarkoitetaan, minkä tahansa muutosprosessin johtamista.⁴⁶ Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat miesten edustusjoukkueen tai ylimmän tason liigajoukkueen kansainväliset jalkapallo-ottelut Helsingissä, jonka järjestävä yhteisö on ottanut projektikseen.

⁴⁵ Raatikainen ja Ahopelto (1994), s. 16 - 54

⁴⁶ Stenlund (1999), s. 18

5. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

5.1 Verkostoajattelu ja -johtaminen

Tutkielmani teoreettisena viitekehysenä toimii verkostoajattelu ja -johtaminen ja sen rinnalla projektijohtaminen. Lisäksi työssä tarkastellaan asiakas- ja laatusuhdetta. Poliisin työtä ohjaa ja rajaa nykyisin niin sanotun uuden julkisen hallinnon periaatteet ja siihen liittyvät johtamisen muutokset. Tutkielmassani problematiikkaa lähestytään nimenomaan verkostojohtamisen kautta. Käytännössä mittavan yleisötilaisuuden järjestäminen vaatii järjestäjän luomaan verkoston, jossa yhtenä teemana on turvallisuus. Poliisin asema (rooli) ja tehtävät tässä verkostossa on keskeinen jo viranomaisena, sillä poliisilla on oikeus ja velvollisuus antaa ohjeita ja määräyksiä turvallisuuden toteuttamiseksi yleisötilaisuuksissa. Varsinainen turvallisuussuunnittelu toimeksiantoineen laajassa mielessä on yleisötilaisuuden järjestäjän ympärille koottu projekti, jolla on yhteinen tavoite – kaiken kattava turvallisuus. Toisaalta järjestäjä luo itselleen samanaikaisesti toisenlaisia verkostoja projektin suhteen eri sidosryhmien kanssa. Näitä voivat olla esimerkiksi kustannukset, mainonta, kuljetukset ja huollot. Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä turvallisuus on ainoastaan yksi osa kokonaisuutta.

Yhteiskunta on monimutkaistunut, joten kaikenlainen päätöksenteko on vaikeutunut ja mutkistunut. Toimivan organisaation on jatkuvasti seurattava aikaansa, dynaamista ympäristöä. Tämä aiheuttaa poliisin perinteiselle toiminnalle uusia haasteita. Poliisin työ valvojasta, käskijästä ja poliisin jälkikäteinen, repressiivinen toimintamalli on muuttanut muotoansa kohti ennaltaehkäisevää, preventiivistä poliisityötä, jossa kaikenlaiset vaikeudet pyritään välttämään tai minimoimaan ennalta. Poliisi pyrkii aktiivisesti toimimaan yhteistyössä alueensa paikallisviranomaisten, yhteisöjen ja kansalaisten kanssa. Poliisi ei pysty suoriutumaan tehtävistään ainoana toimijana

turvallisuusasioissa. Ongelmatilanteissa eri toimijoiden yhteistoiminta on järkevää, jolloin esimerkiksi verkostojohtamisen periaatteet luovat perusteet asioiden johtamiselle ja koordinoinnille.

Julkinen sektori on joutunut muuttamaan toimintatapojaan hyvinvointivaltiossa. Muutos lähti käyntiin toisen maailmansodan jälkeen ja muutosprosessi jatkuu ja kehittyy edelleen. Hyvinvointihallinto on ollut monien muutosten kohdalla, joista yhtenä on ollut 1990-luvulla julkiseen hallintoon tullut tulosohjausjärjestelmä, niin poliisihallintoonkin. Hyvinvointipalvelujen jatkuva kasvu on aiheuttanut kunnille suuren menoerän, jota on lähdetty purkamaan muun muassa erilaisten palveluiden yksityistämisillä ja ulkoistamisilla. Taustalla on selkeästi taloudelliset kustannussäästöt. Hyvinvointivaltiossa palveluala on keskeinen tuotantoala, ja uudistukset koskevat hyvinvointihallinnon johtamista, etenkin suurissa palveluorganisaatioissa⁴⁷. Aika ajoin poliisi on pyrkinyt asettamaan keskusteluun eräiden poliisitoimintojen yksityistämiseksi ja ulkoistamiseksi. Näitä kohteita ovat olleet löytötavaratoiminta, vapautensa menettäneiden vartiointi, vankikuljetukset ja päihtyneiden kiinniotto, kuljettaminen sekä säilyttäminen.

Organisaatioiden tulee rakentaa sisäiset rakennelinkitykset joustavimmiksi, jolloin syntyy valmius rakentaa organisaatioiden välisiä verkostoja. Organisaatioiden väliset verkostot nähdään tulevaisuudessa erittäin tärkeinä, koska niillä on joustoa toimia ja niillä on voimavaroja monimuotoiseen toimintaan. Verkostot ovat eräänlaisia projekti- ja matriisiorganisaatioiden yhdistelmiä, jotka mahdollistavat paremmin osaamisen hyödyntämisen, vahvistavat toimintaenergiaa ja sallivat nopean toiminnan.⁴⁸ Suuret yleisötilaisuudet muodostavat verkosto-organisaation, jossa poliisin asema on keskeinen aina päätöksentekoon asti sen tehtävistä johtuen. Toisaalta täytyy muistaa, että tilaisuuden turvallisuudesta vastaa järjestäjä. Mikä on

⁴⁷ Salminen (1995), s. 50

⁴⁸ Santalainen ja Huttunen (1993), s. 98 - 99

vastuunjako, jos ongelmia syntyy? Poliisin asema tulee silloin tarkastelun alle. Esimerkiksi tarkastelun kohteena voi olla selvitys siitä, onko poliisi jättänyt huomioimatta jonkun seikan antaessaan päätöksen yleisötilaisuuden järjestämisessä ja kuinka määrättyä asiaa on valvottu? Oikeuskäytäntöä ei ole saatavilla.

Uusi julkisjohtaminen (New Public Management, NPM) on tehnyt tuloa Suomeen 1990-luvulla, jolloin julkinen hallinto koki muutoksia johtuen muun muassa taloudellisesta kehitymisestä kohti niukkuuden aikaa. Tämä johtamissuunta painottaa liiketoiminnallisten mallien hyödyntämistä ja palveluiden ulkoistamista ja yksityistämistä. Julkisella sektorilla on nähtävissä resurssien kurinalainen ja säästeliäs käyttö, mikä perustuu tarpeeseen tarkastella resurssien käyttöä ja tehdä enemmän vähemmällä.⁴⁹

Verkoston käsite on synnyttänyt vuoropuheluita monissa eri yhteyksissä, niin tieteessä kuin käytännössä. Ilmiön tutkimista ja verkkoutumisprosessia on esitetty uudeksi paradigmaksi muun muassa liiketoimintatieteiden alalla. Käytännössä verkosto nähdään pääasiassa yritysten välisten yhteistyön ja liittoutumisen muotona.⁵⁰

Turvallisuushallinnossa on monia toimijoita, joille on yhteiskunnan taholta asetettu toimimisvelvollisuus, kuten poliisille muun muassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen yleisellä sekä tarvittaessa yksityisellä paikalla. Poliisilla on jopa lähes monopoliasema yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisellä paikalla. Tähän toimivaltuuteen on poikkeuksia, kuten yleisötilaisuuden järjestäminen, jolloin turvallisuudesta vastaa tilaisuuden järjestäjä. Poliisi on verkostoitunut eli liittoutunut turvallisuusasioissa monien toimijoiden kanssa. Kyseessä ei ole käytännössä uusi ilmiö, vaan nykyisin liittoutuneisuus ja verkoston muodostaminen on todettu turvallisuusasioissa itsestään selvyudeksi - tietoiseksi

⁴⁹ Lumijärvi (2003), luento

⁵⁰ Raatikainen ja Ahopelto (1994), s. 11

valinnaksi. Tätä liittoutumista tukee muun muassa poliisilaki, ”Turvallisuustalkoot”: Kansallinen rikostorjuntaohjelma⁵¹ ja eräät kansainväliset sopimukset. Ajattelun takana on jakaa vastuuta yhteiskunnassa. Kyse on laajassa mielessä sellainen turvallisuusaspekti, jossa teoreettisesti käytännön toteutuksin luodaan pohjaa poliisin elinkyvyn säilyttämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Verkko muodostuu ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksista ja kytköksistä. Järjestäytyneestä, erikoistuneesta ihmisverkosta käytetään esimerkiksi käsitettä organisaatio⁵². Organisaatiossa on useampi kuin yksi jäsen ja organisaatiolla on yhteinen tavoite. Organisaatiot voivat verkostoitua toisten organisaatioiden kanssa. Organisaatioiden välille syntyy ihmisten kautta yhteyksiä, vuorovaikutuksia ja kytköksiä.

Yhteinen sosiaalinen todellisuus syntyy yhteisten arvojen, yhteisen kielen, yhteisen kulttuurin, yhteisten käsitteiden ym. kautta verkon jäsenille. Samankaltaisuus muodostaa tärkeänä pidetyn verkostoytimen⁵³. Turvallisuusasioissa on erittäin tärkeätä, että verkostoituneessa toimintaorganisaatiossa on hyvin samankaltainen verkostoydin. Kyse on niin yksinkertaisesta asiasta kuin tavasta ajatella ja toimia samalla tavalla. Luonnollisesti turvallisuusasioissa ei voida aina antaa yksiselitteistä mallia tai ohjetta, kun ongelmat ovat monesti hyvin vaihtelevia ja syiltään erilaisia.

Verkostojohtamisella tarkoitetaan sitä johtamista, jota toteutetaan kahden- ja monenkeskeisten toimijoiden välillä. Toimijoilla on yhteinen tavoite ja lisäksi kullakin toimijalla voi olla omia sisäisiä tavoitteita, jotka eivät ole ristiriidassa päätavoitteen kanssa. Tutkimuksen mukaisessa tilanteessa/aiheessa poliisilla on

⁵¹ Oikeusministeriön julkaisuja 2/1999. Turvallisuustalkoot: Kansallinen rikostorjuntaohjelma, s. 46, jossa todetaan muun muassa, että tämä ohjelma ei muuta eri viranomaisten tehtäviä ja vastuita eikä valtion ja kuntien tehtäväjakoja tai julkisen ja yksityisen sektorin välisiä suhteita. Rikostorjunta edellyttää yhteistyötä, joka perustuu kumppanuuteen, jossa yhteistyön osapuolet toimivat tasa-arvoisina omista lähtökohdistaan. Ongelmiin vaikuttaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä.

⁵² Raatikainen ja Ahopelto (1994), s. 23

⁵³ emt., s.24

keskeinen rooli julkisen vallan edustajana yleisötilaisuuksissa, joissa tehdään merkittäviä päätöksiä ihmisten turvallisuudesta. Kaikenkattavaan turvallisuuteen pyritään pääsemään yhteistyöllä eri toimijoiden välillä.

Paikallisyhteisöissä palveluja tuottavien verkostojen tarkoituksena on, että liittoutuneet toimijat tuovat verkostoihin omia etujaan, mikä voidaankin rinnastaa markkinaohjaukseen. Verkostoissa tulisi ottaa huomioon ihmisten toimintaa ohjaavat arvot, normit ja paikalliset säännöt. Paikallinen yhteisö saisi näin mahdollisuuden vaikuttaa verkostojen toimintaan. Julkisen organisaation säännöt ohjaavat myös verkostojen toimintaa.⁵⁴

Julkisissa ja yksityisissä organisaatioissa noudatetaan samankaltaisia johtamisen periaatteita. Erot johtamistavoissa tulevat esille verkostoissa siten, että julkisten verkostojen toimintaympäristö on poliittisempi. Paikallisten verkostojen tehtävänä onkin yhdistää edustuksellisessa poliittisessä järjestelmässä palveluille asetetut tavoitteet ja kansalaisten suora vaikuttaminen.⁵⁵

Ei ole ihme, että verkostoissa on ristiriitaa arvoista ja tavoitteista. Tutkimuksen mukaan aktiivisella ja tietoisella verkostojen johtamisella voidaan kuitenkin yhdistää kansalaisosallistuminen ja yksittäisten organisaatioiden tavoitteet.⁵⁶

Saarelaisen tutkimus osoitti, että tietoinen ja aktiivinen verkostojen johtaminen parantaa asukkaiden tyytyväisyyttä palveluihin. Saarelaisen tutkimuksen mukaan verkostojen tietoisella johtamisella voidaan pienentää palvelujen kustannuksia ja lisätä yhteisön voimavaroja erityisesti silloin, kun verkostojen johtamisella onnistutaan saamaan asukkaat mukaan julkiseen päätöksentekoon. Tämä edellyttää

⁵⁴ Saarelainen (2005), lainaus, internet 3.10.2006

⁵⁵ emt.

⁵⁶ emt.

verkostojen elinkaaren eri vaiheisiin sopivien johtamisen menetelmien kehittämistä paikallisuus huomioon ottaen.⁵⁷

Teoreettisessa mielessä verkosto on orgaaninen, hajautettu ja tiimiperusteinen, johon kuuluu erityisesti horisontaalista kommunikaatioita ja koordinointia, joka ylittää funktionaaliset rajat sekä organisaatioiden sisällä ja niiden välissä.⁵⁸

Verkostojohtamiseen kuuluu käsite kumppanuus, johon kuuluu ajatus toimijoiden tasavertaisuudesta sekä antavina että saavina osapuolina. Poliisihallinnossa tämä muodostaa haasteen sekä ajattelun tasolla että käytännössä.⁵⁹

Järjestettäessä jokin suuri yleisötilaisuus joudutaan käyttämään erilaisia turvallisuustermejä, joille tulee määrittää yhteinen sisältö ja määritelmä. Kaikkien osapuolten tulee tunnistaa termit ja niiden sisältö. Turvallisuustoimijoilla tulee olla ”yhteinen kieli”, jotta osapuolet puhuvat samoista asioista oikeilla nimillä. Tässä suhteessa ei ole tinkimisen varaa, koska monet turvallisuustilanteet ja niihin liittyvät päätöksenteot tapahtuvat nopeasti. Tilanteissa johtamisen välineinä ovat useasti radiot ja puhelimet, joissa sanaton viestintä ei toteudu viestittävien välillä. Voidaan sanoa, että kaikki alkaa terminologiasta, josta johdetaan yhteinen työnäky - tavoite.

Toimijoiden, toimintojen ja voimavarojen verkot

Verkostot ovat monimutkaisia, koska verkostomallia on jäsennelty esimerkiksi toisiinsa kietoutuvista toimijoiden, toimintojen ja voimavarojen verkoista, jotka voivat olla esimerkiksi eritasoisia, päällekkäisiä ja keskenään risteäviä yhteyksiä, vuorovaikutuksista ja sidoksista muodostuvia verkkoja⁶⁰.

⁵⁷ emt.

⁵⁸ Virta (2003), luento

⁵⁹ Sisäasianministeriön poliisiosaston julkaisu (2003), Paikallinen turvasuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen, s. 12

⁶⁰ Raatikainen ja Ahopelto (1994), s. 25, teoksessa Häkansson ja Johanson, (1992, 29)

Toimijoilla on viisi tyypillistä piirrettä: 1) toimijat suorittavat ja kontrolloivat toimintoja, 2) toimijat luovat suhteita toisiinsa vaihtoprosessien avulla, 3) toimijoiden toiminta perustuu voimavarojen hallintaan, 4) toimijat ovat tulosorientuneita ja 5) toimijoilla on erilaiset tiedot toiminnoista, voimavaroista ja verkon muista toimijoista⁶¹.

Tieto ja kokemus voimavaroista ovat tärkeitä. Näin on niin pienessä kuin isommassakin mittakaavassa, kun hyvin spesifejä heterogeenisiä voimavaroja yhdistetään. Suorituskyky kasvaa kokemusperäisen oppimisen ja sopeutumisen myötä. Toiseksi heterogeenisiä voimavaroja yhdistämällä saadaan aikaan uutta tietoa, joka luo mahdollisuuksia uusille ja entisiä kehittyneemmille yhdistelmille.⁶²

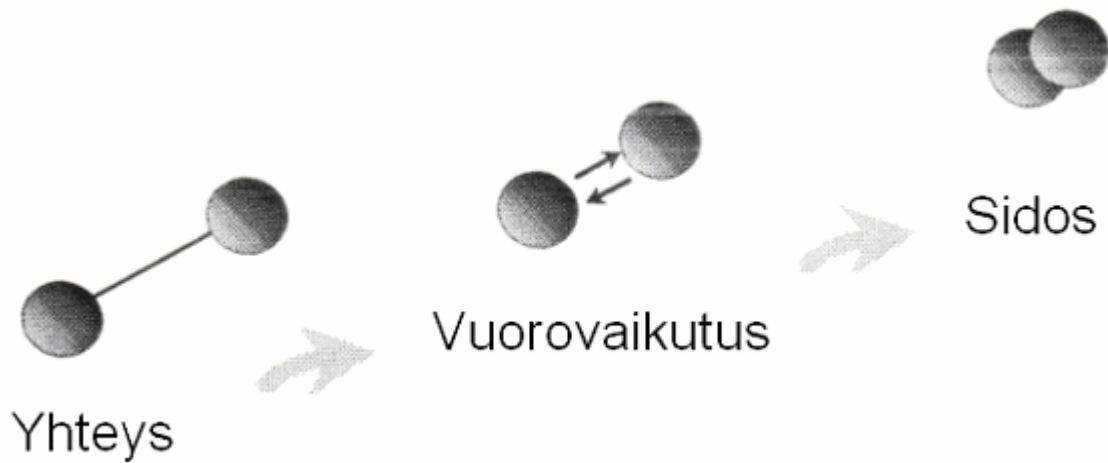
Verkkoutumisprosessin vaiheet

Verkkoutumisprosessin vaiheet eli verkostosuhteiden asteet ovat: 1) yhteys, 2) vuorovaikutus ja 3) sidos. Verkkoyhteys on kanava, jonka käyttäminen on vuorovaikutusta ja onnistunutta vuorovaikutusta voi seurata verkkosidoksen muodostuminen. Verkko kehittyy kietomalla uusia tekijöitä vaikutuspiiriinsä⁶³.

⁶¹ emt., s. 25, teoksessa Håkansson ja Johansson, (1992, 28 - 30)

⁶² emt., s. 26 - 27, teoksessa Håkansson ja Johansson, (1992, 32 - 33)

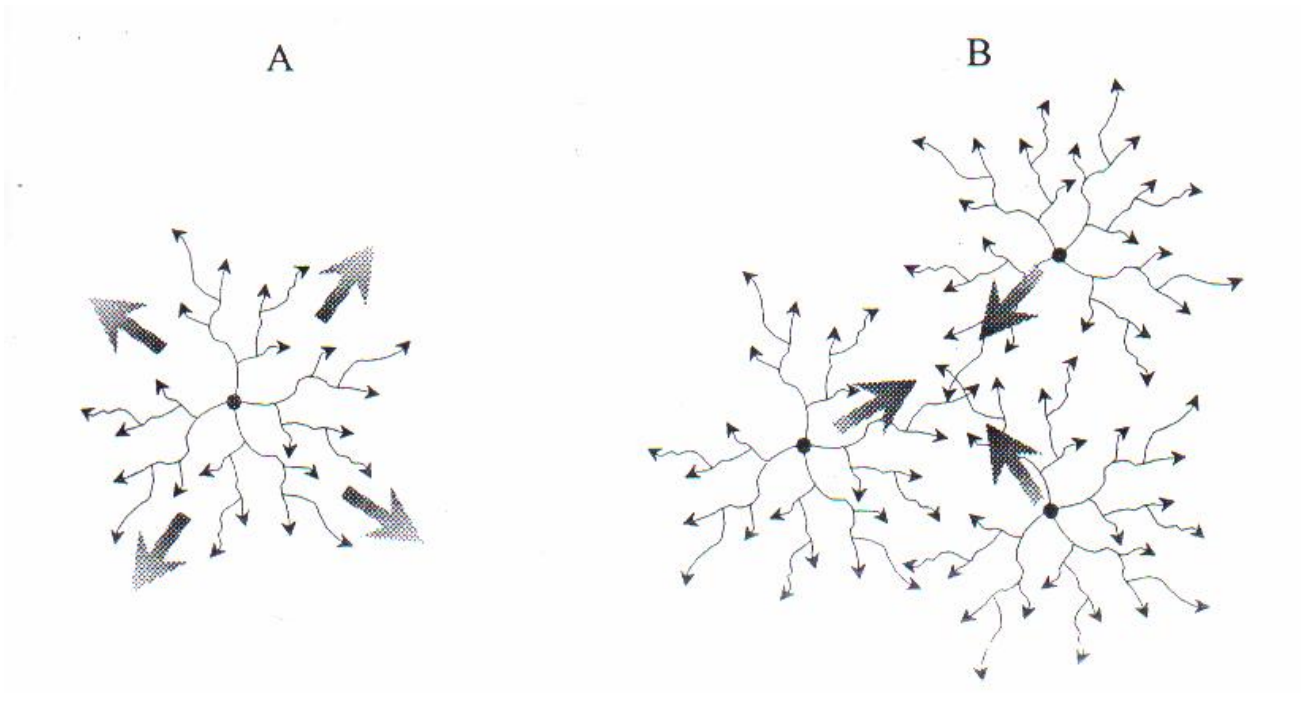
⁶³ emt., s. 28

Kuvio 1. Verkkoutumisprosessin vaiheet (Lähde: Raatikainen ja Ahopelto 1994, 3).

Yhdestä ytimestä lähtevän verkon kehittymistä kuvataan käsitteellä verkkoutuminen. Se on yhden verkon muodostumista. Eri verkkojen kohtaamista ja verkoston kehittymistä voidaan kuvata käsitteellä verkostuminen. Verkkoutumisen kantasana on verkko ja verkostumisen kantasana on verkosto. Verkostuminen on kertaluokkaa monimutkaisempi ilmiö kuin verkkoutuminen.⁶⁴

⁶⁴ emt., s. 30

Kuvio 2. Verkkoutuminen (A) ja verkostuminen (B), (Lähde: Raatikainen ja Ahopelto 1994, 31).

Verkoston ominaisuuksia

Hierarkkinen verkko kuvaa organisaatiota, joka rakentuu ylhäältä alaspäin haarautuvista osista. Näin ollen yhteydet toimivat ylös – ja alaspäin. Johannisson ja Gustafsson erottavat kaksi tasavertaista kumppanien muodostaman verkon tyyppiä: vuorovaikutteisen ja funktionaalisen verkon. Vuorovaikutteinen eli henkilökohtainen verkko toimii yrityksen näkymättömänä runkona. Näillä sosiaalisilla resursseilla, jotka yrittäjä on kyennyt luomaan organisaatioon vuorovaikutteisessa verkossa, on ratkaiseva merkitys yrityksen onnistumiselle.⁶⁵

⁶⁵ emt., s. 64, teoksessa Johannisson ja Gustafsson, (1984, 69)

Kehittymisen kannalta verkkojen rajat eivät ole olennaisia, vaan tärkeämpää on tarkastella eriasteisia kontakteja, suhteita ja sidoksia. Ne kertovat verkon merkityksestä jäsenilleen ja toimintaympäristölleen⁶⁶.

Henkilöt osallistuvat verkkojen toimintaan yksilöinä ja koko persoonallisuudellaan eivätkä minkään erityisen roolien haltijoina. Osanottajat tuovat mukanaan verkkoon omat tiedolliset sekä tunneperäiset rakenteensa ja jakavat sen muiden verkon jäsenten kanssa. Verkon toimintavalmius riippuu jäsenten sitoutumisen asteesta. Yksi verkkojen ilmeisistä heikkouksista on se, että asemastaan luopuvan jäsenen paikkaa ja tehtäviä on vaikea korvata ja täyttää.⁶⁷

Verkkoja on mahdollista kehittää ja niiden toimintaa voidaan suunnata halutulla tavalla käyttämällä apuna verkkoja kuvaavia muuttujia. Harisalon mukaan nämä muuttujat ovat roolien moninaisuus (toisiinsa läheisesti liittyvien roolien ja suhteiden lukumäärä), symmetria (vallan tai saatavan hyödyn sekä kustannusten tasapaino), intensiteetti /sitoutumisen aste), ulottuvuus (verkossa toimivien panoshaltijoiden lukumäärä, tiheys /vuorovaikutusten aste), avoimuus (verkkoon pääsyä kuvaava aste) ja klusterointi (verkon sisäisten ryhmien lukumäärä).⁶⁸

Verkkojen kehittäminen vastavuoroisuuteen nojautuen

Johannisson ja Gustafsson ovat esittäneet kuusi verkkojen kehittämisperiaatetta:

1) Verkon kehittämistä kannattaa pitää ennen kaikkea sosiaalisena investointina. Verkon avulla voi vaikuttaa sellaisiin järjestelmiin, joita ei muuten pystyisi kontrolloimaan. Verkko synnyttää omaa energiaa. Se antaa esimerkin, jota muut voivat noudattaa.

⁶⁶ emt., s. 65

⁶⁷ emt., s. 65, teoksessa Johannisson (1983, 21) ja Harisalo (1988, 145)

⁶⁸ emt., s. 65, teoksessa Harisalo (1988, 144)

- 2) Verkostostrategiaa ei voida kovin vakuuttavasti suunnitella etukäteen, vaan se muodostuu koko ajan soveltamisen ja toteuttamisen kautta.
- 3) Tiedottaminen kaikille niille, jotka sitä todella haluavat ja jotka tekevät talousympäristöä koskevia päätöksiä. Jos verkoista ei ole tietoa, ne eivät voi välittää toisilleen kokemuksia ja resursseja. Tiedon välittäminen auttaa verkkoja sopimaan yhteistyöstä ja välttämään päällekkäistä työtä. Verkolle on hyödyllistä tehdä itsensä tunnetuksi ja avoimeksi.
- 4) Oltava riittävä poliittinen tuki päätöksentekijöiltä, jotta se pystyisi toteuttamaan strategiaansa.
- 5) Henkilökohtaistamaan suhteet, jolla pyritään välttämään jähmettävää byrokratiaa. Luottamus, kunnioitus ja ymmärrys rakentuvat henkilökohtaisissa suhteissa.
- 6) Verkkojen kannattaa ainakin aluksi pyrkiä konkreettisiin ja suhteellisen lyhyen ajan kuluessa ratkaistaviin ongelmiin, eikä vaikeisiin kysymyksiin, joiden ratkaiseminen vaatii paljon aikaa, energiaa ja sovittelua. Kokemusten karttuessa verkot voivat ottaa käsiteltäväkseen yhä haasteellisempia ongelmia.⁶⁹

Vastavuoroisuus on verkkojen keskeisin kulttuurinormi. Sen rikkominen tai väheksyminen saattaa murtaa koko verkon. Vastavuoroisuus on osallistujien yhteisen hyötymisen edellytys. Verkostossa toimijat voivat tukea toisiaan ja edistää toistensa liiketoiminnallisia mahdollisuuksia.⁷⁰

Verkostoajattelun mukainen yhteistoimintastrategia perustuu siihen, etteivät yrityksen alihankkijat, asiakkaat, toimialan muut yritykset, potentiaaliset alalle tulijat ja mahdollisten korvaavien teknologioiden hallitsijat olekaan pelkästään vahvemman neuvotteluaseman turvin nujerrettavia vastustajia, vaan potentiaalisia yhteistyökumppaneita oman lähiverkoston vahvistamiseksi lopputuotemarkkinoilla käytävää kilpailua varten. Strategisesta yhteistyöstä on hyötyä asiakkaiden,

⁶⁹ emt., s. 66 - 67, ks. myös kohtien 4-6) osalta Harisalo (1988, 145 - 146)

⁷⁰ emt., s. 68, vrt. Porter (1984, 24, 1985, 17 ja 1991, 59) ja Raatikainen (1992, 40, 114 - 116)

toimittajien sekä muiden sidosryhmien kanssa. Strateginen yhteistyö on sitä, että kaikkien yhteistyökumppanien edut pyritään maksimoimaan sopimalla asioista yhdessä. Neuvotteluissa on tavoitteena saada yhteinen etu mahdollisimman korkeaksi. Markkinoilla ei saavuteta tavoitetta kilpailemalla tai yksin toimimalla vaan kyvykkäiden kumppaneiden kanssa.⁷¹

Keskeistä kumppanuudessa on potentiaalisten synenergiatekijöiden tunnistaminen ja yhteistyökohteiden löytäminen siten, että hyöty on molemminpuolinen. Tuottava yhteistyö on yhteisen hyödyn etsimistä, missä kuitenkin tunnustetaan jokaisen osallisen itsekäät tavoitteet ensisijaiseksi. Strateginen yhteistyö perustuu synenergiaan, kompromisseihin ja yhteistyöstrategiaan, jossa annetaan sijaa kumppanille.⁷²

Toimijoiden ja toimintojen sekä voimavarojen verkoista muodostuu monisyinen, monitahoinen ja monimutkainen yhteyksien, vuorovaikutusten ja sidosten verkosto. Yhteiset arvot, yhteinen päämäärä tai jokin muu yhteinen tieto voidaan ymmärtää verkkoa koossa pitäväksi voimaksi, järjestystä luovaksi verkon ytimeksi.⁷³

Raatikaisen ja Ahopellon toimittamasta teoksessa käsitellään verkostoja myös historiallisesta taustasta katsottuna, jolloin sieltä työntyvät esille muun muassa inhimilliset, positiiviset ja negatiiviset verkostot. Historian todellisina voittajina ovat sellaiset inhimilliset verkostot, jotka ovat kaoottisissa olosuhteissa säilyttäneet sivistyksen, elinkeinojen osaamisen ja humanismin. Katolinen kirkko ei yksinomaan ollut sivistystä ylläpitävä positiivinen verkosto vaan piti sisällään myös verkkoja, jotka tekivät aikalaistensa elämän painajaiseksi.⁷⁴ Tätä ajattelua vastaan jalkapallo-

⁷¹ emt., s. 69

⁷² emt., s. 69, asiaa ovat tutkineet mm. Johnston ja Lawrence (1988)

⁷³ emt., s. 74

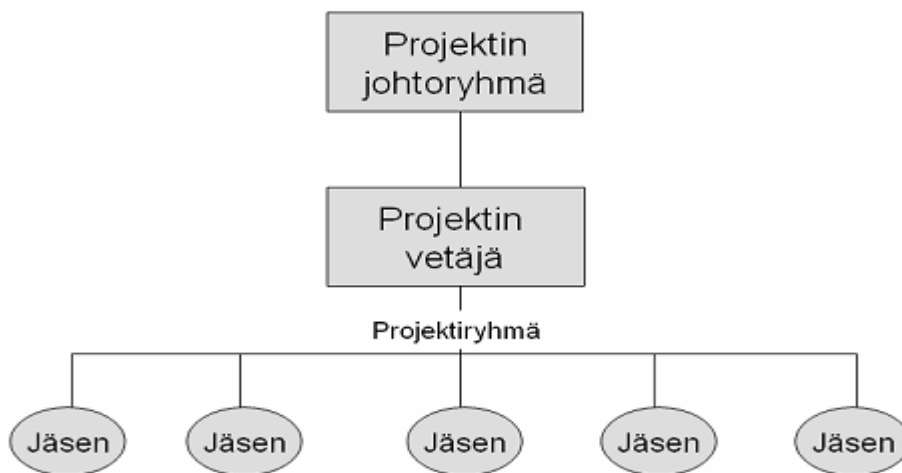
⁷⁴ emt., s. 84

otteluiden turvallisuusorganisaatio voidaan nähdä inhimillisenä ja positiivisena verkostona.

5.2 Projektijohtaminen

Projekti on mikä tahansa kokonaisuutena ohjattu, kertaluontoinen ja tavoitteellinen työsuoritus. Projektin ohjauksen kuuluu viisi vaihetta: 1) Projektin aloitus, 2) projektisuunnittelu, 3) projektin läpivienti tai toimeenpano, 4) projektin valvonta sekä 5) projektin päättäminen. Projektioorganisaation perusmalli sisältää kolme tasoa:

- 1) Projektin johtoryhmä, 2) projektin vetäjä ja 3) projektiryhmän jäsenet.⁷⁵

Kuvio 3. Projektioorganisaation perusmalli (Lähde: Stenlund 1999, 18)

Projektiksi organisoitu työ vaatii yleensä tuekseen erillisen organisaation, projektioorganisaation. Usein tämä näkyy niin, että työn suoritusta ja ohjausta varten tarvitaan toisistaan erilliset kaksi ryhmää: projektiryhmä ja projektin johtoryhmä. Käytännössä projektin ohjausmalli on siis käytössä kahden ryhmän toiminnaksi

organisoidussa työssä, vaikka työtä ohjaavaa ryhmää kutsuttaisiin projektin johtoryhmän sijasta valvontaryhmäksi, sekä työtä tekevää ryhmää projektiryhmän sijasta työryhmäksi.⁷⁶

5.3 Asiakas ja laatu

Stenlundin mukaan huomion kiinnittäminen yrityksen laatuun merkitsee viime kädessä asiakaskeskeisyyden hyväksymistä yrityksen keskeiseksi toimintaperiaatteeksi. Pyrkiminen hyvään laatuun merkitsee maksimaalisen arvon tarjoamista asiakkaalle.⁷⁷ Kansainvälinen jalkapallo-ottelun asiakkaiksi voidaan tulkita kuuluvaksi muun muassa osallistujat, katsojat, muu paikallinen väestö ja jopa ottelun järjestäjän yläpuolella oleva kansainvälinen jalkapalloliitto. Näin olleen laadullinen tavoite on selvästi yhteneväinen jalkapallo-ottelun järjestämiseksi turvallisesti. Kaikenkattava turvallisuus on keskeisellä sijalla jalkapallo-ottelun järjestämisessä. Siitä ei tingitä. Haastatteluissa kävi selville, että eri organisaatioiden toimijoilla tulee olla yhteinen tavoite, johon päästään vain hyvällä ja luottamuksellisella yhteistyöllä. Laatua tarkastellaan monista näkökulmista ja laadun eri osatekijöitä pyritään parantamaan jatkuvalla yhteistyöllä.

Laatustrategian pääperiaatteita ovat⁷⁸

- joustava erikostuminen omille erikoistumisalueille
- yritysverkkojen syntymisen ja toimintaedellytysten edistäminen kokonaisvaltaisen kilpailukyvyn ja huippuosaamisen aikaansaamiseksi
- henkilöstön voimavarojen täysipainoinen hyödyntäminen sekä
- toiminnan laadun kehittäminen maailmanluokan tasolle sekä sisäisessä toiminnassa että yhteistyösuhteissa

⁷⁵ Stenlund (1999), s. 18

⁷⁶ emt., s. 18

⁷⁷ emt., s. 11

Yrityksen toiminnan laatu muodostuu useista tekijöistä, joita tulee jatkuvasti mitata ja parantaa⁷⁹

- ihmisten johtaminen
- tiedon analysointi ja hyväksikäyttö
- strateginen suunnittelu
- henkilöstöressurssien kehitys ja johtaminen
- prosessien hallinta
- tulokset ja niiden kehittyminen sekä
- asiakkaiden tyytyväisyys

Haastatteluiden avulla kävi selville, että kansainvälisen jalkapallo-ottelun jälkeen tilaisuuden turvallisuusorganisaatio kokoontuu merkittävimmiltä osiltaan yhteen. Kokouksessa tarkastellaan koko otteluun liittyvät turvallisuustapahtumat seikkaperäisesti. Tarkoituksena on tuottaa ja jakaa tietoa ottelun turvallisuustapahtumista kaikille toimijoille ja ennen kaikkea ottaa opiksi asioista.

⁷⁸ emt., s. 11

⁷⁹ emt., s. 11

6. TUTKIMUSPROSESSIN KULKU

6.1 Laadullinen tutkimusote

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista empiirisen tiedon hankkiminen tutkittavasta aiheesta, sen yksityiskohdista ja laadullisista ominaispiirteistä kokonaisvaltaisen kuvan luomiseksi tutkittavasta aiheesta. Tutkija voi toimia osallistuvana havainnoijana olemalla tarkkailtavan ryhmän jäsen tai toimia täysin ulkopuolisena ja tehdä systemaattisia havaintoja ilmiöistä.⁸⁰

Tässä tutkimuksessa hankin aineistoa muun muassa haastattelemalla ja osallistumalla ulkopuolisena havainnoitsijana turvallisuuspalavereihin, jossa verkostoitunut turvallisuusorganisaatio käsitteli turvallisuuskysymyksiä liittyen Suomi-Englanti jalkapallo-ottelun järjestelyihin vuonna 2000. Olemalla paikalla, kun turvallisuuskysymyksistä keskusteltiin ja päätettiin mainituissa palavereissa, antoi se minulle mahdollisuuden aistia johtosuhteista, käskyvallasta, yhteistyön mahdollisuuksista, heikkouksista ja kaikesta siitä miten ihmisten inhimillinen toiminta ulottui turvallisuusalan ammattilaisiin. Ymmärtääkseni osasin tulkita ja tehdä oikeat havainnot palavereista, koska itselläni oli tuolloin liki 20 vuoden kokemus poliisin ammatista – tosin pääosin rikostorjunnan puolelta. Ulkopuolinen havainnointi huipentui itse otteluun, jossa sain seurata Helsingin Olympia-stadionilla järjestettyä ottelua ja johtokeskustelyä sinne perustetulla johtopaikalla. Kuvaavaa oli havainto siitä, että johtopaikalla olevat vastuulliset toimijat eivät juuri olleet kiinnostuneet itse ottelun kulusta, vaan siihen liittyvistä mahdollista uhkahetkistä, kuten vastustajan tekemä maali ja siitä aiheutuvat reaktiot katsomossa.

⁸⁰ Raatikainen (2004), s. 23, teoksessa Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2000, 201)

Ero kvalitatiivisen ja tilastollisten eli kvantitatiivisen menetelmien välillä on lähinnä tavoissa, joilla niiden tieteellinen selitysvoima osoitetaan. Tilastolliset menetelmät nojautuvat matemaattisiin keinoihin tieteellisyyden osoittamiseksi, kvalitatiivisen menetelmien käyttäjät keskittyvät huomionsa aineiston hankintaan. Hankintatavoissa tutkimuksen aikana pyritään siihen, että tieteellisyyttä ei voida asettaa kyseenalaiseksi. Kysymys on validiuksesta eli luotettavuudesta.⁸¹

Grönforsin mukaan esimerkiksi hyvin huolella tehdyt survey-tutkimuksetkaan eivät aina anna ”oikeata” tulosta, vaan paremminkin ihanteellista tilannetta tai toivottua käyttäytymisen muotoa, normien ihannevaateita, kuin ilmiikäyttäytymistä. Hänen mukaansa kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin on mahdollista päästä käsiksi varsinaiseen käyttäytymiseen ja tiedottajien viitekehykseen, joka voi vastata ilmoitettua käyttäytymistä tai poiketa siitä.⁸²

Kirjallisuudessa monet tutkijat ovat pyrkineet välttämään kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen tieteellisen paremmuuden vertaamista toisiinsa, näin myös Grönfors. Kummassakin on omat ihanteelliset metodit ja hankintatavat. Kyse on näiden kahden tutkimusmenetelmien objektiivisuudesta ja uskottavasta tulkinnasta.

Usein tutkimuksissa käytetään näiden kahden perinteisen tutkimusmenetelmien yhdistelmiä. Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen, jolloin kyseessä oli tutkijan valinta tarkoituksenmukaisuussyistä, eikä valitun tutkimusmenetelmän paremmuudesta kvantitatiiviseen tutkimukseen nähden.

Kvalitatiivisin menetelmin saadut tutkimustulokset voivat tärkeällä tavalla muistuttaa ihmisten olemassaolosta, heidän tarpeistaan, toiveistaan ja tunteistaan⁸³. Tällainen

⁸¹ Grönfors (1982), s. 11

⁸² emt., s. 12

⁸³ emt., s. 12

tieto on ensiarvoista, koska kyseessä tutkimuksen alla oleva aihe käsittelee johtamista, vuorovaikutusta ja ylipäättänsä ihmisten inhimillistä toimintaa. Asioiden johtaminen on aivan toista kuin ihmisten johtaminen. Ihminen on ainutkertainen yksilö ja yritys päästä lähemmäksi tutkittavia henkilöitä, heidän kokemuksiaan, elämyksiään ja ajatuksia liittyy ihmistutkimuksen lähtökohtiin⁸⁴. Näin täsmentyi tässä tutkimuksessa metodiksi valitut haastattelu ja havainnointi.

6.2 Haastattelumenetelmä

Tutkielman metodina käytin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, teemahaastattelua, jossa kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastatteliija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Vastauksia ei sidota vastausvaihtoehtoihin vaan haastateltavat saivat vastata vapaasti omin sanoin. Kysymykset ovat määrätty ennalta, mutta haastatteliija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Puolistrukturoiduille menetelmille on ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia.⁸⁵ Tällainen kohdennettu haastattelumenetelmä sopii aiheeseen erittäin hyvin, koska haastateltavat olivat kokeneet aikaisemmin työnsä kautta aihepiirin. Toiseksi olin tutustunut aiheeseen työni kautta ja saanut selville jalkapallo-ottelun järjestämiseen kuuluvan prosessin kulun ja hahmottanut siitä kokonaisuutta

Hirsjärvi ja Hurme tuovat esiin haastatteluiden eduiksi, että haastatteluissa halutaan korostaa sitä, että ihminen on nähtävä tutkimustilanteessa subjektina. Hänelle on annettu mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Halu sijoittaa haastateltavan puhe laajempaan kontekstiin. Tutkimuksen aihe tuottaa monitahoisesti ja moniin suuntiin viittaavia selventäviä vastauksia. Haastatteluiden avulla on mahdollisuus pyytää esitettyjen mielipiteiden perusteluja ja tehdä lisäkysymyksiä.

⁸⁴ Hirsjärvi, ja Hurme (2001), s. 16

Lisäksi haastatteluilla voidaan tutkia arkoja ja vaikeita aiheita.⁸⁶ Tutkielman haastatteluissa oli havaittavissa aitoa keskustelua, joissa haastateltavat saivat vapaasti tuoda esille käsityksiään verkostoituneesta turvallisuusorganisaatiosta. Haastateltavat edustivat lähtökohtaisin omaa organisaatiotaan: poliisia, pelastuslaitosta, yksityistä turvallisuusalaa ja yleisötilaisuuden järjestäjää.

Haastattelut ja haastateltavat

Haastattelun kohteena olivat muun muassa poliisin päällystöön kuuluvia henkilöitä Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselta. Kaikki haastateltavat poliisit ovat olleet muun muassa eriasteisia turvallisuusvastaavia erilaisissa yleisötilaisuuksissa ja nimenomaan kansainvälisissä jalkapallo-otteluissa. Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen työjärjestyksen mukaan Helsinki on jaettu neljään itsenäiseen poliisipiiriin niin sanotulla aluevastuuperiaatteella. Helsingissä järjestetään vuosittain megasuuruusluokan yleisötilaisuuksia, joissa yleisönä on kymmeniä tuhansia ihmisiä. Haastateltavat poliisit olivat niitä henkilöitä, jotka ovat joutuneet käytännössä vuosia ratkaisemaan aihealueen problemaattisia ongelmia, niin johtamisen kuin vastuun suhteen. Haastattelin tutkielmassa kolmea Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen poliisia, yhtä Helsingin kaupungin palopäällikköä, Suomen Palloliiton turvallisuuspäällikköä ja yhtä yksityisen turvallisuusalan toimitusjohtajaa.

Haastatteluissa hain vastauksia, kuinka projekti muodostetaan ja mitkä yhteiset säännöt sillä on. Lisäksi olin kiinnostunut siitä, miten perustettu projektiorganisaatio toimii; käskyvaltasuhteet, viestintä, koordinointi, kokoontumiset, kirjaamiset, päätöksenteko, aikataulut, koulutus, yhteydenotot jne.

⁸⁵ emt., s. 47, teoksissa Fielding (1993), Eskola ja Suoranta (1998), Robson (1995) ja Merton, Fiskin ja Kendall (1956 ja 1990)

⁸⁶ Hirsjärvi ja Hurme (2001), s. 35

Haastatteluiden kautta pyrin selvittämään yleisötilaisuuden uhkatekijöitä ja kuinka niihin vastataan eli miten projektiorganisaatio selvittää mahdolliset riskitekijät tilaisuuden suhteen. Kysymykseen tulee tuolloin kolmivaiheinen riskien hallinta: ennen tilaisuutta, tilaisuuden aikana ja tilaisuuden jälkeen. Turvallisuuden tulisi kohdentua pääsääntöisesti kolmeen eri kohteeseen: osallistujat, yleisö ja yleisötilaisuuden läheisyydessä oleva muu väestö.

Ihanteellisena tavoitteena haastatteluiden suhteen oli saada tietoa siitä, miksi verkostoitunut projektiorganisaatio on ”oikea ja paras” tapa toimia ja tuottaa poliisin turvallisuuspalveluita yleisötilaisuuksissa. Mitkä asiat puoltavat projektin vahvuutta ja mitkä ovat vastaavasti mahdollisia ongelma-alueita tai -aiheita.

Haastattelut tein henkilökohtaisesti alkuvuodesta 2005 jokaisen haastateltavan omalla työpaikalla heidän suostumuksensa mukaan. Haastattelut kestivät kukin noin 2 - 3 tuntia. Haastattelut tehtiin kaksivaiheisesti: käsittelin ensin verkostojohdantamista ja liittoutumista ja toiseksi projektijohtamista. Haastatteluiden pääpaino oli verkostojohdantamisessa. Olin laatinut haastattelukysymykset etukäteen ja esittelin ne kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä. Aloitin haastattelut keskustelulla itse aiheesta, jonka jälkeen selvitin haastattelurakenteen. Jouduin haastatteluissa ottamaan huomioon haastateltavien erilaisen aseman ja tehtävän (roolin) jalkapallo-otteluiden turvallisuusorganisaatiossa. Aluksi luulin, että haastateltavien erilainen tausta saattaisi aiheuttaa ongelmia haastatteluiden onnistumisessa ja haastatteluiden analysoinnissa. Pelkoni oli aiheeton, koska haastatteluissa kävi selville, että jalkapallo-otteluiden turvallisuusorganisaatiossa työskentelevät omasivat hyvin vahvan yhteisen työnäyn. Lopullisena havaintona haastatteluista oli se, että kaikkien haastateltavien kanssa syntyi haastattelutilanteessa syvällistä keskustelua. Mielestäni oma taustani poliisissa auttoi haastattelua, koska haastateltavat olivat entuudestaan enemmän tai vähemmän tuttuja minulle. Tietämys poliisin organisaatiosta ja poliisin toimintatavoista sekä osallistuminen Suomi-Englanti jalkapallo-ottelun

turvallisuusorganisaatioon vuonna 2000 ulkopuolisena havainnoitsijana helpotti hahmottamaan aihealuetta.

Kysymykset pyrin rakentamaan niin, että annetuilla vastauksilla saisin tutkimustuloksia niistä asioista, joista olin kiinnostunut. Kysymykset olivat kaikille samat, mutta luonnollisesti poliisien kohdalla jouduin ottamaan huomioon, että he edustivat poliisiorganisaatiossa kolmea erilaista tasoa: alipäällystää, päällystää ja ylempää päällystää. Muiden haastatteluissa otin huomioon heidän tehtäviensä erilaisuuden ja intressipiirit. Mielestäni haastateltavien henkilöiden tehtävien erilaisuus niin päätyössään kuin verkostoituneissa turvallisuusorganisaatioissa antoi mielekkään lähtökohdan tutkia liittoutunutta turvallisuusorganisaatiota. Kaikki haastateltavat kuuluvat edelleen, yhtä lukuun ottamatta (yksi haastateltavista poliiseista siirtyi tutkimuksen aikana toisen poliisipiiriin päälliköksi), suomalaisten järjestämien kansainvälisten jalkapallo-otteluiden turvallisuusorganisaatioon Helsingissä; osallistuvat palavereihin, tekevät sektorityötä verkostoituneessa turvallisuuselimestä ja tekevät merkittäviä päätöksiä yleisötilaisuuksien turvallisuussuunnitelmiin.

Vastuunjakamisen perusteet yleisötilaisuuden järjestämisessä eivät aiheuttaneet haastattelutilanteessa mitään ongelmia. Jokainen haastateltava oli sisäistänyt oman asemansa ja siihen kuuluvat tehtävät yleisötilaisuuden järjestämisessä ja näin ”puhuimme samaa” kieltä. Koin haastattelutilanteet avoimiksi ja vuorovaikutuksiltaan otollisiksi tilaisuuden onnistumiseksi. Haastateltavat saivat kertoa vapaasti ajatuksiaan ja mielipiteitään ja aika ajoin syntyi välillemme vilkasta keskustelua. Pyrin haastatteluissa silloin siihen, että haastateltavat saivat vapaasti ilman eri ohjausta kertoa asiansa. Pyrkimyksenä oli, että haastatteluvastaukset olisivat objektiivisia ilman haastattelijan tuomia omia näkemyksiä. Vertaisin tätä tilannetta poliisin kuulusteluun, jossa tarkoituksena on, että kuultava saa vapaasti kertoa aiheesta, jonka jälkeen kuulustelija tekee tarkentavia kysymyksiä ilman johdattelua.

Haastattelun jouduttamiseksi ja keskittämiseksi kerroin aluksi haastateltaville kysymysten asettelun ja pääteemat, jonka jälkeen ryhdyttiin varsinaiseen työhön. Litteroin haastateltavien vastaukset muistiinpanoihin, josta myöhemmin edelleen ATK:lle. Haastattelun lopuksi kävin haastateltavien kanssa läpi kaikki kysymykset ja vastaukset uudelleen, minkä yhteydessä tiedustelin haastateltavalta, että oliko kaikki tullut oikein merkityksi, oliko mitään muutettavaa, korjattavaa tai lisättävää. Näin muistiinpanoihin tallentui se aines, mitä haastateltava oli kertonut haastattelussa.

Kaikille haastateltaville tuli selväksi ennen haastattelua, että en pysty takaamaan mitään anonymiteettia haastatteluissa johtuen rajallisesta haastateltavien määrästä ja siitä, että kaikki haastateltavat ovat enemmän tai vähemmän tunnistettavissa jo tehtävänsä perusteella kansainvälisen jalkapallo-ottelun turvallisuusorganisaatiossa. Kaikkien haastateltavien mielipiteenä oli, että heillä ei ole salattavaa, eikä kysymysten sisältö ja niihin annetut vastaukset sisältäneet tietoa salassa pidettävistä asioista. Toisaalta tutkielman lähtökohtana oli vahvistaa ja kehittää verkostoitunutta tapaa toimia turvallisuusasioissa. Kyse on ammattitaidosta ja siitä johtuvasta luottamuksesta. Lainsäädäntö ei ole esteenä, vaan lähinnä kannustava tämänkaltaiseen toimintaan.

6.3 Havaintomenetelmä

Kyselyn ja haastattelun avulla saadaan selville, mitä henkilöt ajattelevat, tuntevat ja uskovat. Ne kertovat, miten tutkittavat havaitsevat, mitä ympärillä tapahtuu. Mutta ne eivät kerro, mitä todella tapahtuu. Havainnon (observation) avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Havainnoinnin suurin etu on, että sen avulla voidaan saada välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä.⁸⁷

⁸⁷ Hirsjärvi ja kumpp. (2000), s. 200 - 201

Grönforsin mukaan kenttätömenetelmissä voidaan erottaa neljä osallistumisastetta, joista yksi on havainnointi ilman varsinaista osallistumista. Tässä havainnoinnin muodossa pyritään välttämään osallistumista kohteiden toimintaan. Osallistumattomassa havainnoinnissa kohteiden ja tutkijan välinen vuorovaikutustilanne ei ole tiedonhankinnalle merkittävä.⁸⁸

Oma ulkopuolinen havainnointini tässä tutkimuksessa tapahtui vuonna 2000, kun suoritin päällystötutkintoa Poliisin ammattikorkeakoulussa. Opiskeluun kuului tuolloin jakso ”Poliisin kenttätoiminnan johtaminen”, jossa etätehtävänä paneuduin Suomi-Englanti jalkapallo-ottelun turvallisuussuunnitelmiin ja niiden toteuttamiseen. Osallistuin muun muassa kahteen palaveriin, jossa liittoutunut eli verkostoitunut turvallisuusorganisaatio käsitteli otteluun liittyviä turvallisuusasioita. Edustajia oli poliisin eri yksiköistä, pelastuslaitokselta, yksityiseltä turva-alalta ja ottelun järjestäjän edustajana oli Suomen Palloliiton turvallisuuspäällikkö. Seurasin palaverit, haastattelin eri toimijoita ja pääsin seuramaan ottelun aikana turvallisuusorganisaation johdon työtä johtokeskuksessa. Havainnointivaihe kesti kaikkiaan useita viikkoja, mikä huipentui siihen, että pääsin vaihtamaan ajatuksia Englannin vastaavan turvallisuuspäällikön kanssa. Tuosta ajasta kertyi minulle mapillinen aineistoa otteluun liittyvistä turvallisuusasioista, kuten järjestäjän turvallisuussuunnitelma, poliisin turvallisuussuunnitelma, tapahtumapaikan turvallisuussuunnitelma ja pelastussuunnitelma. Varsinainen anti oli päästä seuramaan prosessin kulkua alusta alkaen. Tietoisuus prosessista ja omakohtaiset havainnot sen kulusta auttoivat tämän tutkimuksen teossa.

⁸⁸ Grönfors (1985), s. 88 - 90

6.4 Tutkimuksen reliaabelius ja validius

Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliaabelius tarkoittaa sitä, että jos kaksi eri arvioijaa päätyy samankaltaiseen tulokseen tai jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos, voidaan tulokset todeta reliaabeleiksi.⁸⁹

Reliaabelius on yksimielisyyden mittana kuitenkin harhainen, koska eri arvioijat voivat ymmärtää erilalla tietyn vastauksen. Jokainen yksilö tekee tietystä kohteesta omien kokemusten perusteella oman tulkintansa, jolloin täydellistä intersubjektiiivista tulosta ei synny. Reliaabelius voidaan käsittää näin ollen likiarvoksi. Yhdeksi ratkaisuksi esitetään sellaista reliaabeliuden määäämistapaa, jossa kaksi tai useammat arvioijat keskustelemalla päätyvät luokituksista konsensusukseen, yksimielisyyteen. Tutkittava voisi osallistua tämän konsensusuksen tuottamiseen.⁹⁰

Tutkimuksen validius tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata.⁹¹

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliaabelius ja validius ovat saaneet erilaisia tulkintoja ja niiden käyttöä pyritään välttämään. Validius on käsitteenä epäselvä. Aiheellisesti voidaan ajatella, että kaikki ihmistä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, ettei ole kahta samanlaista tapausta, joten perinteiset luotettavuuden ja pätevyuden arvioinnit eivät tule kysymykseen.⁹²

Ydinasioita kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Validius merkitsee kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten

⁸⁹ Hirsjärvi ja kumpp. (2000), s. 213

⁹⁰ Hirsjärvi & Hurme (2001), s. 186

⁹¹ Hirsjärvi ja kumpp. (2000), s. 213 - 214

⁹² emt., s. 214, teoksessa Wolcott (1995) ja samanlaisin ajatuksin Holstein ja Gubrium (1995, 9)

ja tulkintojen yhteensopivuutta. Sopiiko selitys kuvaukseen eli onko selitys luotettava?⁹³

Näiden kahden eri termien väistyvyydestä tai niiden käytöstä luopumisesta on kuvaavaa Holsteinin ja Gubriummin toteamus, että ”*kun haastattelu nähdään dynaamisena, merkityksiä tuottavana tilanteena, erilaiset kriteerit pätevät*”. Nämä painottavat sitä, miten merkitystä rakennetaan, rakentamisen olosuhteita ja tilanteessa koottavia mielekkäitä yhteyksiä. Yhdessä tilanteessa annetut vastaukset eivät ole välttämättä samanlaisia toisessa tuottamisolosuhteissa annettujen vastauksia kanssa”.⁹⁴

Aineisto on riittävä, kun samat asiat alkavat kertaantua haastatteluissa, jolloin on tapahtunut niin sanottu saturaatio eli kerätyn aineiston määrä on riittävä, jotta voidaan tehdä merkittävyyspäätelmiä.⁹⁵

⁹³ emt., s. 214, teoksessa Janesick (2000, 379 - 399)

⁹⁴ Hirsjärvi ja Hurme (2001), s. 185, teoksessa Holstein ja Gubrium (1995, 9)

⁹⁵ emt., s. 169

7. POLIISIN TEHTÄVÄT YLEISÖTILAISUUKSISSA

7.1 Yleistä

Poliisi on yksi keskeinen toimija turvallisuuden toteuttamisessa yhteiskunnassa. Poliisi on julkisen vallan edustaja, jolla on viranomaisena monopoli julkisen käsky- ja pakkovallan toteuttamiseksi. Poliisilaissa on säädetty poliisin tehtävistä, mistä määräytyy poliisin yleinen toimivalta, legitimizeetti. Viranomaisen ja yksittäisen virkamiehen on kaikessa toiminnassa noudatettava voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lainsäädännön lisäksi on olemassa muitakin säännöksiä, jotka velvoittavat viranomaisia ja yksittäistä virkamiestä. Poliisimiehen on noudatettava ylemmän tahon ja esimiehen antamia määräyksiä ja ohjeita. Legitimiteettiuskottavuus vaatii onnistuakseen myös kansalaisten laajan tuen taakseen. Poliisihallinnolla, poliisi-instituutiolla on takana laaja kansalaisten tuki. Tätä väitettä tukevat monet viimeaikaiset tutkimukset.

Poliisin yksi tärkeimmistä tehtävistä on taata yleinen järjestys ja turvallisuus yhteiskunnassa. Toteuttaessaan tehtäviään poliisi käyttää julkista valtaa, jota ei voida pääsääntöisesti siirtää yksityiselle turvallisuusalan toimijalle tai yksityiselle henkilölle. Poliisin toimivaltuus yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi kohdistuu yleisille alueille, mutta toimivaltuus ulottuu tietyissä tilanteissa myös yksilön kotirauhan suojaamaan piiriin. Ongelman asettelussa saattaa olla samanaikaisesti vastakkain yleinen etu ja yksityinen etu, johon kuuluu muun muassa yksityisyys ja oikeus olla suojassa julkisen vallan toimenpiteiltä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi poliisilla on poliisilain 3 §:n mukaan oikeus asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen. Yleisenä tavoitteena on, että kansalainen saisi poliisipalveluja yhdenmukaisesti ja tasapuolisesti koko valtakunnassa asuinpaikastaan riippumatta. Käytännössä poliisipalvelujen tasainen kattavuus ei

toteudu valtakunnassa. Kansalaiset saavat erilaista oikeussuojaa johtuen poliisin voimavaroista ja niistä johtuvista priorisoinneista.

Yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet liittyvät kansalaisten oikeuksiin ihmisoikeus- ja perusoikeuskysymyksinä, jolloin kansallisen valtion on taattava julkisena valtana näiden oikeuksien toteutuminen. Näiden oikeuksien ytimeen julkinen valta ei voi puuttua kuin laintasoisen säädöksen avulla. Tähänkin sääntelyyn on omat lainalaisuudet; millä perusteilla rajoittavia säädöksiä voidaan asettaa ja missä järjestyksessä. Poliisin tulee toteuttaa toimintansa niin, että kansalaisten perusoikeudet täyttyvät yhteiskunnassa. Yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet saattavat luonteeltaan häiritä yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Järjestettävät tapahtumapaikat, osallistujien määrät ja tilaisuuksien luonteet vaihtuvat, jotka osaltaan luovat uusia haasteita järjestäjälle ja valvovalle viranomaiselle.

Kokoontumislaki säätelee yleisötilaisuuden järjestämistä, minkä mukaan yleisötilaisuudesta on ilmoitettava pääsäännön mukaan kirjallisesti poliisille vähintään 5 vuorokautta ennen tapahtumaa, jos sen järjestäminen edellyttää toimenpiteitä järjestyksen ylläpitämiseksi⁹⁶. Suuren kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäminen edellyttää ilmoituksen tekemistä. Paikallispoliisi antaa päätöksen yleisötilaisuutta koskevista määräyksistä tapahtuman järjestäjälle. Päätöksestä peritään valtion maksuperustelain ja sisäasianministeriön asetuksen maksutaulukon mukainen maksu⁹⁷. Valtion maksuperustelain 2 §:n mukaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät suoritteet ovat maksuttomia.

⁹⁶ Kokoontumislaki (1999): 14 §

⁹⁷ Valtion maksuperustelaki (1992), 21.4.1992/150 ja sisäasianministeriön asetus poliisin suoritteiden maksullisuudesta 21.12.2004, 4 §

7.2 Yleisötilaisuus ja järjestyksenvalvonta

Suuret tapahtumat saattavat vetää puoleensa sellaista yleisöä, joka saattaa toiminnallaan vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Kokemusten mukaan yleisötilaisuuksien uhkatekijöinä ovat muun muassa häiriköinti, paniikki, järjestyshäiriöt, väkivalta, päihteet, onnettomuudet, sabotaasitoiminta, pimeä ja harmaa liiketoiminta, rikollisuus ja turvallisuustoimijoiden yhteistoiminnan puutteet. Uhkatekijöitä ovat lisäksi muun muassa laillisten resurssien käyttö rikolliseen/luvattomaan toimintaan, sijoittelujen ja aikataulutusten ongelmat, henkilöstön rekrytoinnin luotettavuusongelmat, tietoturvallisuuden pettäminen, energiajakelun häiriöt ja viestiliikennehäiriöt. Suurissa jalkapallo-otteluissa on nähtävissä samat uhkatekijät, tosin ne korostuvat kahdenvälisiin tekijöihin: eri osapuolten kannattajiin. Turvallisuuskysymyksissä tällainen asettelu ei ole mielekäs, vaan kyseessä on turvallisuusorganisaation yhteinen turvallisuusuhka.

Kokoontumislain mukaan julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle⁹⁸. Poliisi voi tarvittaessa antaa yleisötilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä ja niitä ovat: 1) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, 2) terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi, 3) sivullisten oikeuksien turvaamiseksi sekä 4) liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.⁹⁹ Lain sanamuodosta on tulkittavissa, että järjestäjä ja poliisi ovat velvollisia toimimaan asiassa aktiivisesti. Näin ollen on perusteltavissa, että järjestäjätahot ja poliisi toimivat yhteistyössä yleisötilaisuuden onnistumiseksi. Tämä on omiaan sille, että yleisötilaisuus johdetaan soveltuvin osin verkostojohtamisen periaatteilla, huomioiden uuden julkisjohtamisen

⁹⁸ Kokoontumislaki (1999), 1 luku 4 §.

syyt ja niistä johtuvat periaatteet. Toimijoille syntyy tarve liittoutua eli verkostoitua ja saattaa tehtävä päätöksen projektina.

Poliisi voi vaatia yleisötilaisuuden järjestäjää asettamaan tilaisuutta varten järjestyksenvalvoja. Esimerkiksi Suomi-Englanti jalkapallo-ottelussa (2000) oli järjestyksenvalvoja noin 650 ja poliiseja pari sataa. Yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa¹⁰⁰.

Paikallispoliisin on taattava yleinen järjestys ja turvallisuus kunnan alueella. Kenelle kuuluu yleinen järjestys ja turvallisuus yleisötilaisuuden välittömässä läheisyydessä? Ongelmaa on poistettu muun muassa määrittelemällä poliisin hallintopäätöksissä yleisötilaisuuden tapahtumapaikka tarkasti. Yleisötilaisuuden tapahtumapaikka on mahdollisesti vaadittu merkitsemään ja rajaamaan selvästi ja näkyvästi esimerkiksi opastekyltein, lippusiimalla ja aitaamalla. Alueena tapahtumapaikan välitön läheisyys ja sen tulkinta on enemmän ”juridis-akateeminen” kuin käytäntöä haittaava ongelma. Järjestyksenvalvojan oikeudet ulottuvat ainoastaan sille määrätylle toimialueelle. Kansalaisilla tulee olla oikeus tietää järjestyksenvalvojan oikeudet ja toimialue. Näin tulkiten ainoastaan poliisilla on oikeus ja velvollisuus taata yleinen järjestys ja turvallisuus yleisötilaisuuden välittömässä läheisyydessä. Järjestyksenvalvojan avustaessa poliisia on lisäksi voimassa, mitä säädetään poliisilaissa poliisimestä tilapäisesti avustavan henkilön voimakeinojen käyttöön¹⁰¹

Laissa järjestyksenvalvojista on säädelty järjestyksenvalvojan tehtävistä ja toimialueesta, jossa todetaan järjestyksenvalvojan tehtäväksi ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia siinä tilaisuudessa tai sillä alueella, jonne hänet on tämän lain tai muun säädöksessä olevan lain perusteella

⁹⁹ emt., 4 luku 20 §

¹⁰⁰ emt., 4 luku 17 §

¹⁰¹ Laki järjestyksenvalvojista (1999), 9 § 3 momentti, jossa viitataan poliisilain 1999/493 27 §:ään.

asetettu järjestyksenvalvojaksi (toimialue). Laissa on säädelty myös siitä, miten järjestyksenvalvojan tulee varmistaa toimialueensa turvallisuus ja kuinka hänen tulee valvoa sivullisten ja ympäristön turvaamista.¹⁰²

7.3 Verkostoitumisen haasteet turvallisuuspalveluiden tuottamiselle

Hyvinvointiyhteiskunta verkostoituu lisääntyvässä määrin. Palveluja tuotetaan jatkuvasti enemmän tietoliikennettä hyväksi käyttäen. Organisaatiot ovat joutuneet uuden haasteen eteen: mitä tehdään tulevaisuudessa ja miten? Useasti ratkaisuna on, että organisaatio pyrkii vahvistamaan omaa ydinaluettansa (osaamista) ja kilpailemaan tällä tuotteella. Muut osa-alueet ulkoistetaan ja organisaatio pyrkii verkostoitumaan toisten toimijoiden kanssa muun muassa kustannussyistä. Kaikki ylimääräinen kustannus yritetään siirtää muualle.

Poliisi turvallisuuspalvelujen tuottajana ei pysty ratkaisemaan turvallisuusongelmia itsenäisesti yhteiskunnassa, vaan ratkaisuna on laaja-alainen poikkihallinnollinen yhteistyö julkisessa viranomaisessa. Tähän yhteistyöhön osallistuvat yksityinen turvallisuusala, muut yhteisössä toimivat järjestöt ja tavalliset yksittäiset kansalaiset. Kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa¹⁰³ on useassa kohdassa todettu, että rikosentorjunta edellyttää yhteistyötä. Tämä koskee niin eri ministeriöitä ja niiden alaisia viranomaisia kuin valtion ja kuntien, julkisen sektorin ja elinkeinoelämän, kirkon kansalaisjärjestöjen ja aktiivisten kansalaisten suhteita kuin yhteistyötä näiden tahojen sisällä. Tällainen yhteistyö on poliisin kannalta suotavaa jo niukoista voimavaroista ja legitimititeettisyistä. Legitimitetti vahvistuu, kun poliisin kosketuspinta-ala kasvaa ja laajenee turvallisuusverkostossa, Liittoutunut organisaatio saa kilpailuetua muihin organisaatioihin nähden. Poliisin kohdalla tämä kilpailuetu ilmenee muun muassa vahvistuneena legitimititeettinä. Poliisi toimii

¹⁰² Laki järjestyksenvalvojista (1999), 22.4.1999/533, 1, 2,4 ja 5 §:t

¹⁰³ Kansallinen rikosentorjuntaohjelma (1999), s. 46

julkisena palvelijana ja erityisesti turvallisuuspalvelujen asiantuntijana. Mahdollisesti poliisia arvosteltava toiminta saa vaadittua läpinäkyvyyttä. Silloin kun keskenään verkostoituneiden turvallisuusorganisaatioiden tavoitteet ovat yhteneväiset, niin liittoutunut eli verkostoitunut organisaatio on vahvin toimija. Tarvittava kilpailuetu on saavutettu.

Turvallisuuspalveluiden tuottaminen tuo vastuuta, jota ei voi siirtää toiselle toimijalle – ulkopuoliselle sidosryhmälle. Poliisi vastaa palveluiden tuottamisesta viime kädessä poliittiselle päätöksentekojärjestelmälle. Poliisin tehtävänä on taata yleinen järjestys ja turvallisuus yleisellä paikalla ja siitä johdettuina ongelmina osin yksityisillä paikoilla. Verkostoitunut turvallisuusorganisaatio ei takaa sitä, että siihen liittoutuneet organisaatiot olisivat keskenään tasavertaisia, varsinkin kun kyseessä on toimijoita niin julkiselta kuin yksityiseltä turvallisuusosalta. Kun julkisen vallan eri organisaatiot verkostoituvat turvallisuuskysymyksissä, niin vastuun kantaa se organisaatio, jolle kyseinen tehtävä lain mukaan kuuluu. Toisaalta verkostoituneessa julkisen vallan turvallisuusorganisaatioissa vastuuta voidaan jakaa ja delegoida ohi hallintorajojen. Kysymys on laista ja siitä johtuvista vastuukysymyksistä. Toisaalta on olemassa verkostoituneita yhteistyömuotoja, joissa osapuolet ovat lähempänä tasa-arvoa, kumppanuutta. Tällainen olisi esimerkiksi (kuvitteellinen) perheväkivallan ehkäiseminen ja torjunta – projekti kunnan alueella. Siinä kullakin organisaatiolla on vastuu oman toimialansa mukaan. Kansalaisten oikeusturvan kannalta on erityisen tärkeätä, että jokaisessa julkisen vallan organisaatiossa on selkeät ja vastuutetut tehtävät ja niistä vastaavat ihmiset.

Mediassa on keskusteltu, voisiko poliisi laskuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä yleisötilaisuuksien järjestäjiä.

Tähän nykyinen lainsäädäntö ei anna mahdollisuutta. Kyse on suuremmista arvoista kuin kansallinen laki, sillä sääntelyä rajoittaa selvästi Suomea oikeudelliset velvoittavat sopimukset kuten Euroopan ihmisoikeussopimus ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus. Yksinkertaisesti kyse on perusoikeuksista, joiden toteutumisesta kansallinen valtio vastaa. Poliisilaissa mainitaan, että poliisin yhtenä tehtävänä on taata yleinen järjestys ja turvallisuus, ja että poliisi toimii yhteisöjen ja kansalaisten kanssa yhteistyössä.

Valtioneuvoston julkaisu ”Turvallisuustalkoot, kansallinen rikostorjuntaohjelma” ohjaa poliisia yhteistyöhön rikostorjunnassa. Poliisin toimintamallina ja toimintaideologiana on tulosstrategioissa lähipoliisityyppinen poliisitoiminta. Tässä on tärkeänä elementtinä poliisin yhteistyö niin viranomaisten kuin yksityisten tahojen kanssa. Poliisin tulossuunnitelmassa on otettu huomioon asiakaslähtöisyys ja asiakasodotukset tavoitteellisessa toiminnassa ja tulostavoitestrategiassa.

Julkisessa hallinnossa ja myös poliisihallinnossa on ollut 1990-luvulla lähtien tulosohjaus vallitsevana strategisena johtamistyylinä ja –käytäntönä. Tosin johtamisessa käytetään muitakin strategioita ja niiden alatyypityksiä. Tulosohjausjärjestelmä on saanut oman vivahteensa niukkojen taloudellisten resurssien myötä niin sanotusta uudesta julkisesta hallinnosta ja sen johtamisesta (New Public Management, NPM). Uudessa julkisessa hallinnossa ja uuden julkisen hallinnon johtamisessa on tiettyjä elementtejä, jotka ikään kuin vievät julkista hallintoa kohti liike-elämää. Johtaminen lähestyy julkisessa hallinnossa ja liike-elämässä toisiansa, vaikka kummankin johtamisen taustalla on aivan erilaiset lähtökohdat. Julkisen johtamisen vastuunottajana ovat poliittiset päätöksentekojärjestelmät kansalaisineen ja liike-elämän eli tässä yhteydessä yksityisen turvallisuusalan vastuunottajana ovat markkinatalouden elementit, yrityksen omistajat ja asiakkaat omine tarpeineen.

Julkisessa hallinnossa on jouduttu pohtimaan ja tekemään päätöksiä erilaisten palveluiden ulkoistamiseksi ja yksityistämiseksi. Tässä kontekstissa yleinen järjestys ja turvallisuus ovat huonosti ulkoistettavissa. Julkinen valta kuuluu julkiselle viranomaiselle, joka toteuttaa sitä virkavastuullaan. Turvallisuus on nähty perinteisesti julkisen vallan monopoliksi – palveluksi kansalaisille, tosin yksityinen turvallisuusala on kasvattanut osuuttaan tässä tehtäväkentässä.

Toteamus jalkapallo-otteluista

Jalkapallo-ottelut aiheuttavat kuitenkin lieveilmiöinä järjestyshäiriöitä, huliganismia ja rikoksia. Yleinen järjestys ja turvallisuus voivat olla vaarassa. Kansalaisten turvattomuus ja pelko lisääntyvät. Poliisin tulee kyetä takaamaan turvallisuus jalkapallo-otteluissa katsojille, osallistujille ja sivullisille unohtamatta muita paikallisen alueen kansalaisten turvallisuusodotuksia.

Urheilulajina jalkapallo on yksi muiden joukossa, eikä sille ole taattu mitään erityisasemaa lajin johdosta. Jalkapallo on joukkuelaji, eikä lajin luonteeseen kuulu väkivalta, vaan sääntöjen mukainen palloilutapahtuma. Kuitenkin se aiheuttaa joissakin ihmisissä vahvan latauksen ja kansallistunteen, mikä voi väärällä tavalla tuottaa turvattomuutta. Media seuraa ympäri maailmaa hyvin tarkasti jalkapallon ympärillä tapahtuvaa käyttäytymistä kuin myös itse jalkapalloa urheiluna. Väkivalta tuo otsikot lehtiin.

7.4 Yleisötilaisuuden järjestäminen poliisin johtamisen näkökulmasta

Monet järjestettävät yleisötilaisuudet vaativat onnistuakseen jonkintasoisen projektiorganisaation, jossa on toimijoita eri organisaatioista ja yrityksistä. Poliisin tehtävät ja asema yleisötilaisuuksissa on merkittävä jo poliisia velvoittavan lainsäädännön takia. Yleisötilaisuuden onnistunut järjestäminen vaatii luonnollisesti

aktiivista yhteistyötä niin järjestäjän kuin poliisin osalta. Tavoitteena on yleisötilaisuuden turvallinen järjestäminen. Turvallisuus on laaja käsite, jolloin voidaan paradoksaalisesti sanoa, että mikään ei ole yhteiskunnassa turvallista, eivät edes kansainväliset jalkapallo-ottelut. Tavoitteena kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa on mahdollisimman optimaalinen turvallisuustaso, joka ei ole koskaan täysin varma ja aukoton.

Strateginen liittoutuminen on elintärkeä asia vaativien yleisötilaisuuksien järjestämisessä. Kyseeseen tulee tuolloin eittämättä mieleen kustannustekijät, joita pyritään karsimaan. Turvallisuus maksaa. Kyseessä ei ole vain asia paperilla vaan konkreettista työtä, suunnittelua, toimeenpanoa ja valvontaa. Toisaalta asiassa nähdään valtavat koordinoitiedut, joissa erilaiset toimijat hoitavat oman sektorinsa verkostoituneessa turvallisuusorganisaatiossa.

Strateginen liittoutuminen edellyttää osapuolilta organisaatioiden ja päämäärien yhteensopivuutta, sitoutuneisuutta, luottamusta, mutta vastavuoroisesti se vähentää toiminnan riskejä ja rationalisoi toimintoja. Alan kirjallisuudessa on käytetty termejä: strateginen liittouma, strateginen verkosto, strateginen kumppanuus ja strateginen koalitio¹⁰⁴. Esimerkiksi Helsingissä järjestetään vuosittain noin 3 - 5 yleisötilaisuutta, joihin on määrätty useita satoja järjestyksenvalvojia ja poliisi itse osallistuu toimintaan useilla kymmenillä poliiseilla. Tilaisuuden järjestäjinä toimivat pääsääntöisesti tietyt ja samat tahot, jolloin heillä on vankka ammattitaito toimia yhteistyössä turvallisuusasioissa eri toimijoiden kanssa.

Poliisin toimintoja ohjaavat ja rajaavat monet viralliset kansalliset säädökset. Kansainväliset sopimukset, päätökset ja suositukset luovat oman mandaattinsa poliisille. Euroopan unionin Neuvoston päätöslauselemissa on säädetty muun muassa

¹⁰⁴ Raatikainen ja Ahopelto (1994), s. 60, ovat käyttäneet lähdeaineistona Achrol, Scheer ja Stern (1990), Designin succesful transorganizational marketing alliances, s. 27 ja Aaltonen, Lindgren, Pennanen, Kauranen ja Valtonen (1991), Promoting the Start-up of International Strategic Alliances of Technology-Intensive Comanies, s. 93.

kansainvälisten jalkapallo-otteluiden järjestämisestä jäsenvaltioissa. Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäminen Suomessa on järjestäjän projekti, johon poliisi osallistuu lainsäädännön tuomin velvollisuuksin ja oikeuksin.

8. KANSAINVÄLINEN JALKAPALLO-OTTELU PROJEKTINA

Laaja-alaisen yleisötilaisuuden, kuten kansainvälisen jalkapallo-ottelun, järjestäminen vaatii onnistuakseen verkoston luomisen, jossa on toimijoita monista eri organisaatioista, niin julkiselta kuin yksityiseltä puolelta. Käytännössä tällainen tilaisuus toteutetaan järjestäjän luomalla projektilla. Poliisi voi antaa asiassa ohjeita ja määräyksiä tilaisuuden järjestäjälle.

Käytännössä poliisi määrää minimivaatimukset, jotka velvoittavat tilaisuuden järjestäjää. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi järjestyksenvalvojen määrää ja näiden koulutusastetta. Lain mukaan järjestyksenvalvojaksi hyväksyttävän henkilön on suoritettava sisäasianministeriön edellyttämä järjestyksenvalvojan tutkinto, joka sisältää teoria- ja voimankäyttöosat (24 + 16 h). Poliisi voi hyväksyä hakemuksesta järjestyksenvalvojiksi tiettyä tapahtumaa varten henkilön, jolla ei ole hyväksytyä järjestyksenvalvojan tutkintoa. Poliisi voi antaa määräyksen järjestyksenvalvojen määrästä suhteessa odotettuun yleisömäärään ja lisäksi kuinka paljon tutkinnon suorittaneita järjestyksenvalvoja tulee olla suhteessa ei-tutkinnon suorittaneiden määrään, kuten esimerkiksi 1/10 eli jokaista tutkinnon suorittanutta vastaan saa olla yhteensä 10 sellaista henkilöä järjestyksenvalvojana, jolla ei ole suoritettua tutkintoa. Tällä taataan, että järjestyksenvalvojen joukossa on aina tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Kyse ei ole siitä, ettei koulutettuja järjestyksenvalvoja ole tarpeeksi vaan siitä, että kaikki tutkinnon suorittaneet eivät ole rekrytoituneet tilaisuuteen järjestyksenvalvojiksi. Järjestyksenvalvojan tehtävään voidaan määrätä lain mukaan vain tehtävään suostuva henkilö¹⁰⁵.

Poliisilla on oikeus nimetä tiettyä tilaisuutta varten ”kortittomia” henkilöitä tilapäisiksi järjestyksenvalvojiksi. Poliisin toiminnan maksullisuudesta annetun

¹⁰⁵ Laki järjestyksenvalvojista (1999), 2 §

asetuksen ja siitä johtuvana käytäntönä on ollut, että tutkinnon suorittaneet järjestyksenvalvojat määrätään yhdellä hallinnollisella päätöksellä, jonka maksu on tällä hetkellä 31 euroa. Jokaisesta muusta tilapäisestä järjestyksenvalvojasta tehdään oma hallinnollinen päätös, jonka maksu on 15 euroa/järjestyksenvalvoja. Tämä luonnollisesti aiheuttaa sen, että järjestäjä pyrkii hankkimaan ensisijaisesti yleisötilaisuuteen tutkinnon suorittaneita järjestyksenvalvojia. Suomessa järjestettävässä high-risk-tasoisessa kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa on järjestyksenvalvoja useita satoja. Jokaisesta ottelusta laaditaan projektiorganisaatiossa riskianalyysi. Riskianalyysiin vaikuttavat monet tekijät kuten esimerkiksi, mihin luokkaan katsojat on luokiteltu (A, B tai C-luokka)¹⁰⁶. Tavalliseen ja normaaliin otteluun määrätään yleensä järjestyksenvalvojien määräksi 1 järjestyksenvalvoja/100 katsojaa. Mitä riskialttiimpi ottelu on, niin sitä suurempi on suhdeluku kuin tavallisessa ottelussa.

Poliisi voi määrätä, että ennen tilaisuutta jokaiselle vailla tutkintoa omaavalle tulevalle järjestyksenvalvojalle on annettava tietynsisältöinen koulutus ennen hänen hyväksymistään järjestyksenvalvojaksi. Tilaisuuden luonne ratkaisee sen, että miten turvallisuuskysymykset ratkaistaan poliisin ja järjestäjän kanssa. Poliisi käyttää päätöksenteossa lain suoma harkintavaltaa.

Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämistä varten on järjestäjän tehtävä poliisille lainmukainen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämisestä. Poliisin antamaan päätöksestä voi valittaa ja hakea muutosta eri ohjeistuksen mukaisesti. Suomen Palloliitto ei ole koskaan valittanut tai hakenut muutosta poliisin päätökseen. Tähän on syynä ilmeisesti järjestäjän ja poliisin välille syntynyt vahva luottamus. Asioista

¹⁰⁶ Suomi Euroopan neuvoston katsomoturvallisuuden toteuttajana. Suomen T-RV raportti Euroopan neuvostolle 31.5.2005. Jalkapallo-otteluiden katsojat on luokiteltu kolmeen eri tasoon: A; yleisö ei todennäköisesti tule aiheuttamaan minkäänlaisia ongelmia otteluissa, B; yleisö on yllytettynä valmis häiritsemään tapahtumaa ja C; yleisö on potentiaalista häiriöyleisöä, joka on valmis tekemään laittomuuksia ja suorastaan etsii mahdollisuuksia tehdä jotain järjestyttävää. He polttavat soihtuja, ampuvat raketteja tai käyttävät savu- ja äännipanoksia. He liikehtivät massana ennen ottelua, mahdollisesti sen aikana ja otteluun jälkeen.. Lisäksi he yrittävät pyrkiä alueille, joille pääsy on erikseen kielletty.

on neuvoteltu ennen päätöksentekoa, jolloin kaikki ongelmalliset tilanteet on voitu ratkaista yhteisillä neuvotteluilla. Luottamus, yhteistyö ja ”tuttuus” ovat turvallisuuden peruskiviä, totesi eräs poliisi haastattelussaan. Suomessa on kerran aikaisemmin määrätty kesken oleva lipunmyynti lopetettavaksi, kun katsojia olisi tullut enemmän kuin oli suunniteltu tulevaksi. Turvallisuutta ei olisi voitu taata, koska paikalle ei olisi saatu riittävästi järjestyksenvalvoja.

Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäminen Suomessa ei ole mikään itsestään selvyys, vaan Suomen tulee saavuttaa muun muassa kansainvälisten jalkapalloyhdistyksien (FIFA ja UEFA) luottamus ja läpäistä laatukriteerit. Ennen ottelun järjestämistä kansainväliset vastuulliset tarkkailijat tarkastavat ottelupaikan ja antavat siitä pöytäkirjan. Pöytäkirjassa voi olla vaatimuksia esimerkiksi tapahtumapaikan korjaamiseksi tai muuttamiseksi ennen kuin ottelupaikka hyväksytään. Kansainväliset tarkkailijat selvittävät myös muita turvallisuuskysymyksiä, joista ottelun järjestäjän tulee vastata. Suomen Palloliitto katsastaa vuosittain muun muassa kaikki sellaiset ottelupaikat, joissa on mahdollisuutena pitää kansainvälinen ottelu. Paikalle pyydetään aina pelastuslaitoksen ja poliisin edustajat.

Turvallisuudesta kansainvälisten jalkapallo-otteluiden yhteydessä on säädetty muun muassa Euroopan unionin neuvostossa 2002, jossa on otettu muun muassa Euroopan parlamentin lausunto (9.4.2002) huomioon, että Euroopan unionin tavoitteena on antaa kansalaisille korkeatasoinen suoja vapauteen, turvallisuuteen, ja oikeuteen perustuvalla alueella erityisesti kehittämällä jäsenvaltioiden yhteistä toimintaa poliisiyhteistyössä.¹⁰⁷

Euroopan unionin neuvosto huomio edelleen parlamentin lausuntoa, että kansainvälinen jalkapallo-ottelu on erittäin kansainvälistä toimintaa kannattajien

¹⁰⁷ Euroopan unionin neuvoston päätös 25.4.2002, (2002/348/YOS)

liikkumisen seurauksena. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää kansalliset rajat ylittävää lähestymistapaa, jossa kansainvälinen tietojenvaihto on erityisen tärkeää jalkapalloon liittyvän väkivallan estämiseksi ja torjumiseksi. Neuvoston mukaan on ratkaisevan tärkeää kansainvälisen poliisiyhteistyön ja tietojen vaihtamiseksi, että kuhunkin jäsenvaltioon perustetaan poliisitoimeen liittyvä kansallinen jalkapalloalan tietopiste.¹⁰⁸

Lisäksi todetaan, että jalkapalloilua ei olisi pidettävä vain yleisen järjestyksen, rauhan ja turvallisuuden häiritsemisestä mahdollisesti aiheutuvien ongelmien lähteenä, vaan tapahtumana, joka mahdollisesta riskistä on hallittava tehokkaalla tavalla¹⁰⁹. Tämä neuvoston päätös velvoittaa Suomen viranomaiset toimimaan niin, että jalkapallo-ottelut voidaan järjestää turvallisesti Suomessa. Näin ollen on tulkinnanvaraista, että kansallisessa lainsäädännössä on säädetty yksiselitteisesti, että yleisötilaisuuden turvallisuudesta vastaa järjestäjä. Poliisiviranomaisten ja järjestysmiesten yhteistyöstä on säädetty, että he toimivat yhteistyössä toisiaan tukien, mikä ei vähennä kummankaan osapuolen vastuuta tai tehtäviä¹¹⁰.

Jalkapalloalan tietopiste

Euroopan unionin neuvoston päätöksen 1 artiklassa on säädetty, että kunkin jäsenvaltion on perustettava tai nimettävä poliisitoimeen liittyvä kansallinen jalkapalloalan tietopiste. Suomen jalkapalloalan tietopiste (NFIP) perustettiin sisäasianministeriön poliisiosaston päätöksellä Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselle vuonna 2002 ja se on sijoitettu Pasilan poliisipiirin yhteyteen. Tietopisteeseen on sijoitettuna oman toimen ohella yksi komisario, kaksi alipäällystä ja kaksi miehistöön kuuluvaa poliisia. Kansallisen jalkapalloalan

¹⁰⁸ emt.

¹⁰⁹ emt.

¹¹⁰ Euroopan unionin neuvoston päätös 6.12.2001, (2002/C22/01)

tietopiste on suora keskusyhteyspiste, jonka tehtävänä on huolehtia kansainvälisiin jalkapallo-otteluihin liittyvästä tietojenvaihdosta ja edistää niitä koskevaa poliisiyhteistyötä.

Tietopisteen yhtenä tehtävänä on tehdä toisen jäsenvaltion pyynnöstä kansainvälisen jalkapallo-otteluun liittyvä riskianalyysi maan omista seuroista ja omasta maajoukkueesta. Tämä on merkittävä tehtävä, koska riskianalyysin perusteella tehdään ottelun turvallisuussuunnitelma. Tehtävän toteuttamiseksi tietopisteellä on oikeus saada riskikannattajien henkilötiedot.

Kansallisen jalkapalloalan tietopisteen tehtäviksi on neuvoston artikloissa säädetty, että kyseinen organisaatio huolehtii poliisiviranomaisten välisen tietojenvaihdon yhteensovittamista ja edistämistä kansainvälisten jalkapallo-otteluiden yhteydessä. Siihen saavat osallistua kansallisten jäsenvaltioiden muut lainvalvontaviranomaiset, jolle toimivallanjaon mukaan kuuluu yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtiminen.

Euroopan neuvoston katsojien väkivaltaa ja epäsovivaa käyttäytymistä urheilutapahtumissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa koskevaa eurooppalaista yleissopimusta käsittelevä **pysyvä komitea**¹¹¹ antoi suosituksen 1991 turvallisuuden edistämisestä urheilukatsomoissa, minkä mukaan komitea tunnustaa sen tosiasian, että katsojien turvallisuuden urheilukatsomoissa voivat vieläkin toisinaan vaarantaa yhtäältä huomaamatta jääneet rakennevirheet, riittämättömät kunnossapito- tai korjaustoimenpiteet ja toisaalta mahdollisen vaaran aliarvioiminen ja riittämätön tieto väkijoukon käsittelystä¹¹².

¹¹¹ Euroopan unionin neuvoston katsojien väkivaltaa ja epäsovivaa käyttäytymistä urheilutapahtumissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa koskeva eurooppalainen yleissopimus, jonka soveltamista ja toteuttamista jäsenmaissa ohjaa ja valvoo yleissopimuksen nojalla asetettu ”yleisöväkivaltakomitea” (T-RV).

¹¹² em. komitean suositus no 1/91, Strasbourg 1.2.1991

Komitea suosittaa osapuolia ryhtymään kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin, jotka tukevat katsomoturvallisuutta. Turvallisuus stadioneilla on monen vaaratekijän funktio, jotka voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan: tulipalo, rakenteiden mahdollinen murtuminen (johtuipa se sitten suunnitteluvirheestä tai käyttötarkoitukseen liittyvistä puutteista), ja suurten väkijoukkojen läsnäoloon oleellisesti liittyvät ongelmat (toiminnalliset tekijät)¹¹³.

Suomen stadionien turvallisuus perustuu seuraaviin lähtökohtiin¹¹⁴

- pelastuslain mukainen pelastussuunnitelma
- tapahtumakohtainen turvallisuussuunnitelma (järjestäjä)
- rakenteellinen turvallisuus (vuosittaiset viranomaistarkistukset)
- koulutettu henkilöstö
- UEFAN:n seuralisenssijärjestelmän vaatimukset
- tekniset valmiudet
- omatoiminen seuranta

Poliisin toimintamalliin kuuluu, että jos poliisi osallistuu henkilöstöllään kansainvälisen jalkapallo-otteluun tuottamalla turvallisuuspalveluita, niin poliisi laatii aina oman turvallisuussuunnitelman omaa toimintaa varten. Poliisin omia tehtävänimikkeitä kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa voivat olla esimerkiksi yleisjohtaja, kenttäjohtaja, tapahtumapaikan johtaja, ryhmän johtaja, partion johtaja, kenttäpoliisi, viestintäjohtaja, joukkojen hallintajoukkojen johtaja. Näiden lisäksi poliisilla voi olla vielä muitakin tehtävänimikkeitä liittyen esimerkiksi tarkkailu- ja tiedustelutoimintaan.

Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäminen on järjestäjän projekti, johon on liittoutunut useita toimijoita. Turvallisuustoimijat ovat yksi osa projektin

¹¹³ emt., s. 3, liite

¹¹⁴ Suomen T-RV raportti Euroopan neuvostolle 31.5.2005

kokonaisuutta. Suomen Jalkapalloliitolla ja Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksella on valmiudet toteuttaa jopa muutaman päivän varoitusajalla suuri kansainvälinen jalkapallo-ottelu¹¹⁵. Yksi tällainen ottelu on järjestetty hyvällä tuloksella. Voidaan sanoa, että suomalainen järjestäjä saa tietoonsa melkein aina jo kuukausia aikaisemmin tulevat järjestettävät ottelut. Kansainväliset päätökset ja suositukset ohjaavat järjestäjän ja jäsenvaltioiden viranomaisia kansainvälisten jalkapallo-otteluiden järjestämisessä.

¹¹⁵ Karjalaisen ja Muurin haastattelut (2005)

9. ASIANTUNTIJAHAASTATTELUJEN TULOKSET

Taustaa ja perusteet

Vuosittain Helsingin Olympia-stadionilla järjestetään useita (3 – 5) kansainvälisiä jalkapallo-otteluita, joihin kaikki haastateltavat henkilöt organisaatioineen osallistuvat. Järjestäjä muodostaa projektiorganisaation jokaista ottelua varten ja verkostoituu muiden toimijoiden kanssa. Näiden otteluiden lisäksi suomalaisilla ylimmän tason seurajoukkueilla ja miesten maajoukkueella on useita kansainvälisiä otteluita ulkomailla. Joukkueiden mukana seuraa joukkueen lisäksi ulkomaille tietyissä tilanteissa suomalaisia turvallisuusasiantuntijoita, jotka suorittavat turvallisuuteen liittyviä tehtäviä yhteistyössä ottelupaikan järjestäjän ja poliisin kanssa.

Haastatteluissa kävi selville haastateltavien vahva ammattitaito ja sitoutuneisuus työhönsä. Kaksi haastateltua poliisia ovat suomalaisen jalkapallo-alan tietopisteorganisaation jäseniä ja yksi haastateltavista poliiseista oli ollut sisäasianministeriössä ylitarkastajana 1997, jolloin hänen tehtäviinsä kuului muun muassa seurata kansainvälistä jalkapalloväkivaltaa Euroopan Unionin jäsenmaissa ja osallistua kansainvälisiin jalkapallon alan turvavallisuuskokouksiin. Haastateltu pelastusviranomaisen ilmoitti olevansa yksi Helsingin viidestä palopäälliköstä ja saaneensa työnantajaltaan yleismandaatin toimia yleisötilaisuuksissa pelastuspäällikkönä. Yksityisen turvallisuusalan haastateltava ilmoitti olevansa Helsingissä 2005 järjestettävien yleisurheilun MM-kilpailujen järjestäjän turvallisuusorganisaation operatiivinen esikuntapäällikkö, jolla on alaisena noin 1000 ihmistä. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kansainväliset sopimukset ja kansallinen lainsäädäntö luovat ne perusteet miksi haastateltavan organisaatio on mukana kansainvälisen jalkapallo-otteluiden projektiorganisaatiossa.

Pelastusviranomaisen yksi keskeinen toimintaperuste on pelastuslainsäädäntö. Yksityisen turvallisuusalan haastateltavalla oli luonnollisesti hieman muista poikkeava vastaus. Hänen mukaansa kysymys on yleisötilaisuuden järjestäjän ja yksityisen turvallisuustoimijan välisestä sopimuksesta. Sopimuksen syntyyn vaikuttavat hänen mukaansa tiedot, tunteet ja mielikuvat organisaatiosta ja sen henkilöstön ammattitaidosta sekä ennen kaikkea tieto siitä, että sopimuskumppani tiedostaa kansainvälisen jalkapallo-otteluiden riskit.

Yksityisen turvallisuusalan edustaja: *”Järjestäjä tarvitsee ammattilaisen, se on päivän henki ja itsestänselvyys”.*

Yhteistyökumppanit

Haastateltavat näkivät keskeisimmäksi yhteistyökumppaneiksi turvallisuusorganisaation näkökulmasta luonnollisesti toisensa. Poliisihaastateltavien mukaan keskeisiä yhteistyökumppaneiksi nimettiin myös poliisin muut yksiköt (kansalliset ja kansainväliset yksiköt), rajavartiolaitos, tullilaitos, ilmailuviranomainen, kaupungin liikuntatoimen johto ja opetusministeriö. Suomessa järjestettävässä kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa saattaa olla 2 – 10 vierailevan maan poliisia avustamassa paikallista järjestäjää ja suomalaista poliisia turvallisuuden toteuttamisessa. Yksityisen turvallisuusalan edustaja ilmoitti keskeisiksi yhteistyökumppaneiksi poliisin, järjestäjän, palvelun tarjoajat ja Suomen punaisen ristin (ensiapuorganisaatio). Pelastusviranomainen ilmoitti keskeisiksi yhteistyökumppaneiksi myös muita kaupungin viranomaisia kuten esimerkiksi Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston ja ympäristökeskuksen. Pelastusviranomaisten keskeisiin yhteistyökumppaneihin nimettiin vielä Valtion rautatiet, erilaiset liikelaitokset, energialaitos, pysäköinninvalvontaviranomaiset ja huollolliset organisaatiot kuten Catering- ja jätehuolto. Järjestäjän erityisiä

yhteistyökumppaneita ovat Olympia-stadion – säätiö (tapahtumapaikan omistaja/haltija), vierasjoukkueen kansallinen jalkapalloliitto, palveluiden tuottajat ja Helsingin kaupunki.

Jalkapallo-otteluiden verkostoitunut turvallisuusorganisaatio projektina saa toimijoita eri organisaatioista. Jokainen projektiorganisaation verkostoitunut organisaatio tuo projektille oman ydinosaamisensa. Turvallisuusorganisaation työhön vaikuttavat välillisesti järjestäjän muut yhteistyökumppanit ja heidän edustamansa organisaatiot.

Kokoontumislaki ja sen toimivuus

Kaikkien haastateltavien mukaan nykyinen kokoontumislaki (1999) toimii hyvin, vaikka siinä ei ole säädelty erikseen kansainvälisiä tapahtumia tai suuria ja laajoja yleisötilaisuuksia. Poliisi vaatii aina järjestäjän turvallisuussuunnitelman kansainvälisistä jalkapallo-otteluista, joihin yleisötilaisuuden päätöksen ehdoksi asetetaan ja määrätään minimivaatimukset esimerkiksi järjestyksenvalvojen määrästä. Vaaditusta turvallisuussuunnitelmasta nähdään mitä on sovittu mistäkin asiasta. Pelastusviranomaisen käsitteli haastattelussa pelastuslainsäätöä, eikä hänellä ollut siihen muuta lausuttavaa, että kyseinen laki vastaa tarkoitustaan. Yksityisen turvallisuusalan edustaja ja yksi poliiseista ilmoittivat erikseen, että laki toimii kansallisissa otteluissa hyvin, mutta laissa voisi olla säädelty isoja yleisötilaisuuksia varten omat normit. Näissä olisi tarkemmin rajattu vastuukysymykset yleisötilaisuuden järjestäjän ja valvojan viranomaisen välillä. Mielestäni tämä mielipide on perusteltua, kun ja jos poliisi joutuu tekemään yleisötilaisuuksissa järjestäjälle kuuluvia tehtäviä.

Yhteydenotot

Poliisi saa tietoonsa yleensä noin kuusi kuukautta ennen merkittävän kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisestä, joten järjestäjälle ja muille toimijoille jää tarvittava aika valmistautua turvallisuusasioissa. Poliisilla on noin kymmenen yhteydenottoa lähettävän maan poliisiviranomaisiin ennen ottelun järjestämistä. Kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestäjä on yhteydessä noin kymmenen kertaa ennen ottelun järjestämistä turvallisuusorganisaation muihin jäseniin. Useat haastateltavat ilmoittivat, että mitään kynnystä ei ole yhteydenotolle. Yhteydenotot voivat olla molemminpuolisia tarpeen mukaan. Haastateltavat olivat tyytyväisiä tiedonkulkuun.

Turvallisuusorganisaation jäsenet pitävät yleensä kolme yhteistä palaveria ennen kansainvälistä ottelua: 3 kuukautta, 1 kuukausi ja 2 päivää ennen ottelua. Ottelupäivänä on aina ottelupäiväpalaveri, johon osallistuvat joukkueen edustajat, erotuomaristot, Uefan ja Fifan delegaatit, otteluvastaava (järjestäjän edustaja, Suomen Palloliitto), järjestäjän turvallisuuspäällikkö, yleisötilaisuuden tapahtumapaikan (stadion) turvallisuuspäällikkö ja isännöitsijä sekä poliisilaitoksen ja pelastuslaitoksen edustajat. Tähän tilaisuuteen osallistuu yhteensä 20 – 30 henkeä ja se kestää noin 1- 2 tuntia.

Tasa-arvo

Haastateltavat olivat poikkeuksetta yksimielisiä siitä, että jalkapallo-otteluiden turvallisuusorganisaatiossa on tasa-arvo eri toimijoiden kesken. Haastateltavien mukaan luottamus on ydinasia, jotta tasa-arvoiseen tilanteeseen on päästy. Ennen poliisi saneli yleisötilaisuuksien ehdot, joita järjestäjän tuli noudattaa.

Eräs haastateltavista poliiseista totesi: ” *Nyt poliisilla on aktiivinen ote, jossa tietoisesti on valittu verkostoituminen. Kansainväliset ottelut ovat järjestäjän projekti, joka viedään läpi ammattimaisesti. Häiriköinnin torjunnassa mikään osapuoli ei saa tuntea itseänsä ulkopuoliseksi*”.

Yksityisen turvallisuusalan edustaja: ”*Tasa-arvo saavutetaan, kun jokainen ymmärtää oman roolinsa turvallisuusorganisaatiossa*”. Haastateltavan mukaan tasa-arvoa lisäsi vielä se, että otteluiden riskianalyysit tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Pelastuslaitoksen edustaja totesi haastattelussaan, että aikaisemmin hänen edustamaansa organisaatiota ei koettu tasa-arvoiseksi yhteistyökumppaniksi. Tähän haastateltava näki syyksi sen, että ei ymmärretty pelastuslaitoksen asemaa ja tehtäviä. Nyt jokainen toimija tietää, että pelastustilanteessa yleisjohtajana on pelastusviranomainen eikä esimerkiksi poliisiviranomainen. Pelastusviranomainen on saavuttanut tasa-arvoisen aseman muihin toimijoihin nähden.

Järjestäjän edustaja: ”*Suomessa poliisi ja järjestyksenvalvoja toimivat yhteisissä partioissa ja ryhmissä kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa, mikä on kansainvälisesti ainutlaatuista. Tämä jos mikään on tasa-arvoa ja luottamusta osoittava asia*”.

Kaikki haastateltavat toivat luottamuksen keskeiseksi asiaksi tasa-arvon saavuttamiseksi. Vuodesta 2000 alkaen poliisi on antanut Suomen Palloliiton turvallisuuspäällikölle oman turvallisuussuunnitelman otteluista. Tämä ilmentäköön toimijoiden välistä tasa-arvoa ja vahvaa luottamusta toiseen.

Verkostoituneen turvallisuusorganisaation hyödyt, mahdollisuudet, ongelmat ja uhat

Verkostoituneella turvallisuusorganisaatiolla on hyötyjä ja haittoja. Hyödyt ovat haittoja suurempia, jolloin turvallisuustoimijat ovat nähneet edukseen liittoutua keskenään.

Poliisit ilmoittivat hyödyiksi, että verkostoituneessa turvallisuusorganisaatiossa kaikki toimijat ymmärtävät voimavarojen määrän ja mikä merkitys omalla organisaatiolla on kansainvälisen jalkapallo-ottelun projektissa. Verkostojohtaminen muodot ja tavat ”mallitestaavat” turvallisuusorganisaatiossa. Verkostojohtamisen eduksi nähtiin selvästi, että se toteuttaa turvallisen ja viihtyisän tilaisuuden.

Eräs poliisi vastasi: *Kenellekään ei ole yksin kaikkea sitä tarvittavaa ammattitaitoa. Yhteinen tieto ja taito ovat tae tavoitteeseen”.*

Muiden haastateltavien vastauksista tuotiin selkeästi esille hyötyinä, että tiedonkulku paranee, toimijat ymmärtävät paremmin toistensa toimintamalleja ja hiljaisen tiedon välittyminen.

Yksityisen turvallisuuspalvelun edustaja: *”Verkostoituneessa turvallisuusorganisaatiossa toiminta helpottuu, tietoa tulee johtokeskukseen eri kanavia, jolloin varmempi tieto tapahtuneesta ja johtaminen helpottuu”.*

Verkostojohtamisen mahdollisuuksina nähtiin uudet mahdolliset ideat, tekniikan parantaminen, kansainvälisen yhteistyö kehittäminen ja koulutuksen sekä ammattitaidon lisääminen. Haastateltavien vastaukset hajaantuivat mahdollisuuksien suhteen, mutta parempi ammattitaito ja sen hyödyntäminen muissakin yleisötilaisuuksissa nähtiin yhtenä verkostojohtamisen mahdollisuutena ja etuna.

Verkostojohtamisen ongelmiksi koettiin toimijoiden liiallinen tuttuus keskenään, jolloin neutraalisuus saattaa vaarantua eri toimijoiden välillä. Yhdeksi merkittävämmäksi ongelmaksi nähtiin asioiden rutiininomainen hoitaminen. Tällä haastateltavat tarkoittivat, kun mitään ei tapahdu, niin mitkään toimintamallit eivät uusiudu. Kaksi haastateltavaa sanoi, että verkostojohtaminen ei tuota ongelmia.

Verkostojohtamisen uhkatekijöiksi nähtiin uusien suhteiden tuottama vaillinainen luottamus ja jopa katkeruutta muilta ”sivuun jääneiltä” organisaatioilta. Viestiyhteyksien epäonnistumista pidettiin yhtenä merkittävämpänä uhkatekijänä. Yhdeksi uhkatekijäksi koettiin puutteellinen varamiesjärjestelmä, koska monet asiat tehdään henkilökohtaisella tasolla.

Pelastuspalvelun edustaja: *”Tuudittaudutaan voiman tunteeseen kun mitään ei tapahdu.”*

Kaikki haastateltavat näkivät uhkatekijäksi sen, että kun mitään ei tapahdu, niin asiat ja niiden johtaminen pysyvät ennallaan. Syntyy vaarallista rutiinia.

Kaikkien haastateltavien mielestä projektijohtamisen perusmalli ja siihen liittyvät projektin ohjauksen vaiheet¹¹⁶ toteutuvat kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä, jossa haastateltavat totesivat yhteisen suunnitelman teon ja asioiden dokumentoimisen olevan tärkeimpiä osatekijöitä projektin suunnittelutyössä.

¹¹⁶ Stenlund (2001), s. 19, jossa projektin ohjaukseen kuuluvat projektin aloitus, suunnittelu, läpivienti ja toimeenpano, valvonta sekä projektin päättäminen.

10. YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkielmassa tutkittiin verkosto- ja projektijohtamisen kautta poliisin tuottamia turvallisuuspalveluita kansainvälisessä jalkapallo-ottelussa. Käytännössä poliisi liittoutuu muiden turvallisuustoimijoiden kanssa ottelun järjestäjän tueksi yhteisenä tavoitteena turvallinen ja viihtyisä yleisötilaisuus.

Verkostojohtamisen teorian soveltuvat hyvin poliisin vastatessa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta osana verkostoitunutta turvallisuusorganisaatiota. Kansainvälinen jalkapallo-ottelun järjestäminen on ottelun järjestäjän projekti, jossa kaikki turvallisuusasiat on koordinoitu johdettavaksi turvallisuustoimijoiden muodostamassa johtokeskuksessa. Uusi julkinen johtaminen soveltuu hyvin poliisin toimintaan verkostoituneessa projektissa. Poliisin on muuttanut selvästi toimintatapojaan, koska yksin sen voimavarat eivät riitä ja toisaalta monet kansainväliset sopimukset ja muu kansallinen sääntely ohjaa poliisia toimimaan yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Lähipoliisitoiminnan ideologiana on yhteistyö poliisin, asukkaiden, viranomaisten ja muiden yhteisöjen kanssa turvallisuuden lisäämiseksi. Lähipoliisitoiminnan tämä kriteeri täyttyy ja vahvistuu.

Saamani havainnot seurattessani verkostoituneen turvallisuusorganisaation projektityöskentelyä Suomi-Englanti jalkapallo-ottelussa ja suorittamani haastattelut tukevat käsitystä siitä, että Suomessa järjestetään turvallisia kansainvälisiä jalkapallo-otteluita. Poliisin ja järjestyksenvalvojen yhteiset partiot ja ryhmät ovat saaneet myönteistä kansainvälistä arviointia.

Verkostoituneella turvallisuusorganisaatiolla on ongelmia ja haittoja, joita ei ole syytä vähätellä, vaan ne tulee tiedostaa ja ryhtyä tarvittaviin estäviin toimenpiteisiin. Haastatteluissa kävi selville, että uhkatekijöitä voivat olla liiallinen tuttuus toimijoiden kesken, jolloin päätöksenteko voi vaarantua tai siirtyä muiden

ulottumattomuuksiin. Samoin uhkatekijäksi koettiin mahdolliset voimavaravähyydet, kun monet henkilöt ovat toimineet samoissa tehtävissä vuodesta toiseen. Löytyykö tilalle aina ammattitaitoinen henkilö? Haastateltavat ilmoittivat, että asia on tiedostettu ja siltä varalta löytyy uusia henkilöitä edellisen jatkajaksi. Yhtenä merkittävänä turvallisuushkana pidettiin sitä, että kun mitään ei tapahdu, niin ei osata varautua kaikkeen mahdollisuuteen. Haastateltavat pyrkivät välttämään tätä riskiä seuraamalla jalkapallo-otteluiden kehitystä turvallisuuden näkökulmasta, osallistamalla kansainvälisiin koulutustilaisuuksiin ja järjestämällä Suomessa vuosittaisia seminaareja.

Poliisitoiminnan onnistumisen edellytykset turvallisuuspalveluiden tuottajana yleisötilaisuuksissa vaativat seuraavat osatekijät: hyvä etukäteissuunnittelu, poliisien voimavarojen oikea käyttö, käytettävissä olevan tiedon/informaation analysointi ja toimintaa ohjaavan tilannekuvan muodostaminen ja sen tehokas käyttö. Poliisitoimintaa verkostoituneessa turvallisuusorganisaatiossa tulee jatkossakin arvioida kriittisesti ja rakentavasti.

Tulosten luotettavuutta tukevat osaltaan haastateltavien yhteneväiset käsitykset kansainvälisen jalkapallo-otteluiden järjestämisestä. Vastuu jakaantuu toimialasektorien mukaan. Viranomaiset vastaavat kansainvälisen sääntelyn ja kansallisen lain perusteella omista tehtävistään. Järjestäjä ja yksityinen turvallisuusala vastaavat omien velvoitteiden kautta otteluiden turvallisuudesta. Järjestäjä ja yksityinen turvallisuusala tekevät yhteistyösopimuksen ottelun järjestämisestä. Poliisin tehtäviin kuuluu valvoa järjestyksenvalvojen tehtäviä ja sitä, että yleisötilaisuudessa noudatetaan lakia. Valvova työ on valjastettu monien toimijoiden väliseksi verkostoksi.

Tutkimustiedot soveltuvat käytettäväksi myös muualla järjestettävissä kansainvälisissä jalkapallo-otteluissa kuin Helsingissä. Otteluiden taso ei ole esteenä

tutkimustietojen hyväksikäytölle, koska jokaisesta kansainvälisestä ottelusta tulisi laatia uhkasuunnitelma.

Havaintoni Suomi-Englanti ottelun järjestämisessä ja sen toteutus vuonna 2000 tukevat käsitystäni siitä, että ottelut järjestetään Suomessa turvallisesti. Verkostoitunut turvallisuusorganisaatio järjesti ottelun yhteisenä projektina, jossa verkosto- ja projektijohtamisen elementit toteutuivat.

Le Bon kirjoitti aikanaan, että psykologiseen mieleen vaikuttaa joukossa oleminen. Olemalla tietyssä joukossa, ihminen saattaa tuntea, ajatella ja tehdä asioita, joita hän ei muutoin tekisi ollessaan yksin. Ihmisen aikaisempi tausta ja hänen historiansa eivät estä välttämättä käyttäytymisen muutosta. Samasta asiasta voidaan sanalaskun tavoin lausua ”joukossa tyhmyys tiivistyy”. Väkivaltaista tai muuta ei-toivottua liikehdintää johtavat selvästi tietyt henkilöt, jotka saavat omalla toiminnallaan tai muutoin muita ihmisiä yllytetyksi ei-toivottuun käyttäytymiseen. Poliisin tulee kyetä tunnistamaan nämä johtohenkilöt ja puuttua ensisijaisesti heidän toimintaansa.

LÄHTEET

Adang, Otto ja Stott, Clifford (2003): Tutkimus. *Policing Football Matches with an International Dimension in the European Union: understanding and managing risk*. The University of Liverpool.

Lainaus, internet 26.9.2006, <http://www.liv.ac.uk/Psychology/staff/cstott.html>.

Autio, Panu ja Sihvola, Pekka 8.3.2005: ”Chilessä erotuomarit joutuvat usein koville. Toivotonta tehtävää hoitavat tuomarit poliisin suojeluksessa”. Artikkel, sivu B 10.

Forssell, Jarmo (2005): ”Urheilukatsomoissa nousee tiimibuumi”. Tiedelehti, nro 5/2005. Artikkel, sivu 14 - 15.

Franck, Pekka 8.11.2004: ”Futisstadionilta löytyi 8 kiloa räjähteitä”. Ilta-Sanomat. Artikkel, Saksa.

Grönfors, Martti (1982): *Kvalitatiiviset kenttätömenetelmä*. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo – Helsinki – Juva. WSOY:n graafiset laitokset Juva 1985.

Helsingin Sanomat 15.6.2004: ”Brittifanit rähisivät kotimaassaan”. Artikkel, Lontoo. Lähde: Reuters. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Helsingin Sanomat 24.6.2005: ”Englantilaisille surunauha puolivälierään”. Artikkel, Lissabon, sivu B 6. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Helsingin Sanomat 8.3.2005: ”Erotuomaristo pullosateessa 20 minuuttia”. Artikkel. Lähde: Reuters. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena (2001): *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino. Helsinki 2001.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (2000): *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa 2000.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (2000): *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Painos 6.- 9. Vantaa 2000. Teoksessa Holstein, J. A. & Gubrium, J. F. 1995. *The active interview*. London: Sage.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (2000): *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa 2000. Teoksessa Janesick, V. J. 2000. *The choreography of qualitative research design*.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (2000): *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa 2000. Teoksessa Wolcott, H. F. 1995. *The art of fieldwork*. Walnut Creek, CA: AltaMira. Von Wright, G.H. 1971. Katsaus logiikan kehitykseen.

Ilta-Sanomat 16.11.2004: ”*Terroristi aikoivat iskeä jalkapallokisoissa*”. Artikkel, sivu 21. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 13.4.2004: ”*Änglarna jätti rikosilmoituksen Ruotsin cupin jälkimainingeista*”. Artikkel, Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 23.10.2004: ”*Tukholman AIK sai kovat rapsut*”. Artikkel, sivu 3. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 16.4.2005: ”*Inter vaatii fanilta korvausta*”. Artikkel, sivu 5, urheilu. Lähde: Reuters, Milano. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 27.4.2004: ”*Raketit räjähtivät katsomossa, 16 loukkaantui Nicaraguassa*”. Artikkel, sivu 5, urheilu. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 2.6.2005: ”*Juventuskin tukee Liverpoolia, Uefa empii*”. Artikkel, sivu 5, urheilu. Lähde: Reuters, www.soccer-net.com. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 23.8.2005: ”*Jalkapallofani tapettiin pelin jälkeen*”. Artikkel, sivu 6, urheilu. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Ilta-Sanomat 29.11.2005: ”*Huligaanit iskivät, käsistä riistäytynyt jalkapallohuliganismi vaati viikonloppuna kuolonuhrin. Miten käy kesän (2006) MM-kisoissa*”? Artikkel, sivu 2 - 3, urheilu. Kirjoittajasta ei ole tietoa.

Järviö, Timo 1.7.2004: ”*Jalkapallojuhlaa Lissabonissa aamusta alkaen*”. Helsingin Sanomat. Artikkel, sivu B 7.

Katajamäki, Juhani ja Palonen, Joose 31.10.2005: ”*Espoon pommi olikin kiinalainen juttu*”. Ilta-Sanomat. Artikkel, sivu 5, urheilu.

Kokoontumislaki (1999): 22.4.1999/530.

Laki järjestyksenvalvojista (1999): 22.4.1999/533.

Lahti, Petri 16.6.2004: ”*Poliisi keskittyy rentoon puolustuspeliin. Elä ja anna toisten elää, kuuluu Lissabonin poliisin periaate jalkapallon EM-kisoissa*”. Ilta-Sanomat. Artikkel, sivu 6, urheilu.

Le Bon, Gustave (1896): *The Crowd: A Study of the popular mind*. Dover Publications, 2002. Alkuperäinen teos: *La psychologie des foules* 1895.

Lumijärvi, Ismo (18.11.2003): *Luento*. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos. Muistiinpanot kirjoittajalla.

Neuvoston päätös: (2002/C/22/01), EYVL, N:o C 22/8, 6.12.2001.

Neuvoston päätös: 2002/348/YOS, EYVL, N:o L 121/1-2, 25.4.2002.

Neuvoston suositus: Pysyvä komitea T-RV, N:o 1/91, s. 1 - 2 ja liite. Strasbourg 1.2.1991.

Nieminen, Sami 13.12.2004: ”70 000 katsojaa oli vaarassa Madridin stadionilla. Pommiuhka”. *Ilta-Sanomat*. Artikkel, sivu 1, urheilu.

Oikeusministeriö (1999): *Turvallisuustalkoot, Kansallinen rikosentorjuntaohjelma*. Yleisen osaston julkaisuja 2/1999. Hakapaino Oy, Helsinki.

Poliisilaki (1995): 7.4.1995/493.

Raatikainen, Ilkka ja Ahopelto, Johanna, toim., (1994): *Verkostoajattelusta verkostotoimintaan*. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 21. Kuopion yliopiston painatuskeskus. Kuopio 1994.

Raatikainen, Mika (2004): *Poliisin silmin – Missio Kosovo 2000 - 2001*. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 31/2004. Poliisipäällystön tutkinto nro 6, tutkielma. Edita Prima Oy. Helsinki. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa 2000.

Ruotsalainen, Anne 12.7.2005: ”Futisfanit tappelivat verissä päin. Joukkotappelin päätteeksi lahtelaiskannattajien bussikuski kärysi ratista”. *Ilta-Sanomat*. Artikkel, sivu 14.

Rytinki, Pasi 5.8.2005: ”Ei turha tavaraa stadionille. Yleisurheilun MM-kisat”. *Apulehti*, nro 31. Artikkel, sivu 14.

Saarelainen, Tarja (2003): Väitöskirja. Lapin yliopisto. *Managing Local Networks. Impacts of Network. Management on the Implementation of New Public Management and Citizen Participation*.
Lainaus, internet 7.4.2006

<http://www.arcticcentre.org/?newsid=3643&deptid=6863&languageid=3&news=1&showmodul=>

Salminen, Ari (1995): *Hallintotiede*. 2. tarkistettu painos. Painatuskeskus Oy. Helsinki.

Santalainen, Timo ja Huttunen, Pekka (1993): *Strateginen johtaminen julkisessa hallinnossa*. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Jyväskylä.

Sarviharju, Jouko ja Vuorisalo, Juhani (2001): *Pro Gradu -työ*. Tampereen yliopisto, Taloudellishallinnollinen tiedekunta, Julkisoikeudellinen laitos.

Sisäasianministeriön asetus (2004): 21.12.2004, poliisin suoritteiden maksullisuus.

Sisäasianministeriön julkaisu, poliisiosasto (2003): *Järjestyslaki*. Make Print Oy.

Sisäasianministeriö, poliisiosasto, julkaisusarja (2003): *Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen*. 14/2003. Kehittämishankkeen tuloksia ja johtopäätöksiä. 24.10.2003.

Suomen T-RV raportti Euroopan neuvostolle 31.5.2005: *Suomi Euroopan neuvoston katsomoturvallisuuden toteuttajana*. Evaluation visit in Finland 11.-13.10.2005.

Tiittula, Markus 7.3.2005: ”*Pois ruudusta*”. Iltalehti. Artikkelin sivu 14, urheilu.

Valtion maksuperustelaki (1992): 21.2.1992/150.

Virta, Sirpa (15.1.2003): *Luento*. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos. Muistiinpanot kirjoittajalla.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset ja haastatellut henkilöt

1. Kuinka monta kansainvälistä jalkapallo-ottelua järjestetään Helsingin Olympiastadionilla vuosittain? Muodostetaanko näihin otteluihin projektiorganisaatio, jossa haastateltava tai haastateltavan edustama organisaatio on mukana?

2. Mitkä ovat haastateltavan ja haastateltavan organisaation perusteet olla mukana perustetussa projektiorganisaatiossa?
3. Haastateltavan organisaation keskeisimmät yhteistyökumppanit turvallisuusorganisaation näkökulmasta?
4. Mitkä ovat haastateltavien havainnot ja mielipiteet kokoontumislaista ja sen toimivuudesta kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä?
5. Yhteydenotot. Kuinka ja miten yhteydet toimivat eri yhteistyötahojen välille perustetussa projektiorganisaatiossa?
6. Toteutuuko perustetussa projektiorganisaatiossa tasa-arvo organisaation eri edustajien välillä?
7. Mitkä ovat verkostoituneen turvallisuusorganisaation hyödyt, mahdollisuudet, uhat ja haitat?
8. Toteutuuko projektijohtamisen malli kansainvälisen jalkapallo-ottelun järjestämisessä?

Haastattelut:

Muuri, Reijo, komisario, haastattelu 16.3.2005

Karjalainen, Juha, turvallisuuspäällikkö, haastattelu 18.3.2005

Niiranen, Yrjö, pelastuspäällikkö, haastattelu 21.3.2005

Huttunen, Tapio, apulaispoliisipäällikkö, haastattelu 24.3.2005

Seppänen, Heikki, ylikonstaapeli, haastattelu 5.4.2005

Åkerblom, Björn, toimitusjohtaja, haastattelu 12.4.2005

KUVIOT

Kuvio 1. Verkkoutumisprosessin vaiheet (Lähde: Raatikainen ja Ahopelto 1994, 30)

Kuvio 2. Verkkoutuminen (A) ja verkostuminen (B), (Lähde: Raatikainen ja Ahopelto 1994, 31).

Kuvio 3. Projektiorganisaation perusmalli (Lähde: Stenlund 1999, 18)

